

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

"การสอนเป็นศิลปะที่ยากที่สุดในกระบวนศิลป์ทั้งมวลอีกทั้ง เป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้งที่สุดในกระบวนศาสตร์ทั้งหลาย"^๑ ด้วยเหตุนี้ครูจึงต้องมีทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ทักษะการถ่ายทอดวิชาความรู้" ซึ่งถือว่าเป็นทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skill) ในอันที่จะนำความสำเร็จสู่ขบวนการสอน ทักษะการสอนมีบทบาทสำคัญยิ่งในขบวนการสอน สืบเนื่องจากแนวความคิดที่ต้องการพัฒนาและปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งการผลิตครูที่มีคุณภาพโดยเชื่อว่า "การสอนดีนั้นประกอบด้วยพฤติกรรมบางอย่างที่แน่นอนซึ่งหมายความว่าถ้าผู้สอนกระทำพฤติกรรมเช่นนั้นโอกาสที่กำหนดไว้แล้ว การสอนดีจะเกิดขึ้น"^๒ ความสำคัญของทักษะการสอนได้ถูกนำมาอภิปรายอย่างกว้างขวาง แต่ละสถาบันซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูต่างพยายามตั้ง "พฤติกรรมบางอย่างที่แน่นอน" หรืออีกนัยหนึ่ง "ทักษะการสอน" เพื่อเป็นแนวทางสำหรับ "การสอนที่มีประสิทธิภาพ" ฝ่ายควบคุมมาตรฐานประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา จึงได้กล่าวถึงความรู้วิชาครูและทักษะของครูไว้ว่า

006745

^๑Robert W. Richey, Planning for Teaching (New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1958), p.52.

^๒ดร. เจลลิว บุรีภักดี "แนวคิดใหม่ในด้านการสอนและการช่วยเหลือนักเรียนฝึกสอน" เอกสารสัมมนาอาจารย์นิเทศก์ในโครงการฝึกหัดครูชนบทของสถานฝึกหัดครู ๗ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช (กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๖), หน้า ๔๗.

๑. ครูต้องเข้าใจวิธีฝึกทักษะการอ่านการเขียน วิธีจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้
๒. ต้องเข้าใจหลักและวิธีการวัดผล
๓. รู้จักวิธีประเมินผลแบบต่าง ๆ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ บันทึก เป็นต้น
๔. รู้จักนำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอน
๕. รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมาประกอบการเรียนการสอน^๑

สุรางค์ จันทร์เอม สาโรช บัวศรี และโสรัถ วรชัย ได้กล่าวถึงทักษะการสอนของครูไว้ว่า

ครูควรใช้วิธีสอนหลายวิธี ใช้ภาพง่าย ๆ ในการสอน ทบทวนความรู้ของนักเรียนก่อนสอน ตรงเวลาในการสอน ไม่ใช้อารมณ์ส่วนตัวในห้องเรียน ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง รู้จักใช้อุปกรณ์การสอน ให้การบ้านสม่ำเสมอเหมาะสมกับนักเรียน รู้จักวิธีออกข้อสอบ ครูต้องวางแผนการสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน ใช้แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ เพื่อวัดผลในการเรียนและวิเคราะห์แก้ไข ทำให้บรรยากาศในชั้นให้เหมาะสมที่จะเกิดการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น สนใจ สนใจอยู่เสมอ ถ่ายทอดและอธิบายข้อเท็จจริงได้อย่างกระจ่างแจ้ง กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน สอนให้นักเรียนรู้จักคิดเสมอ^๒

นรา วงษ์ศิริ ก็ได้กล่าวถึงทักษะการสอนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูไว้เช่นเดียวกันว่า

สามารถถ่ายทอดความรู้และอธิบายข้อเท็จจริงได้อย่างชัดเจนที่สุด รู้เนื้อหาวิชาที่สอน สนใจหาความรู้ใหม่ ๆ มาให้นักเรียนทราบเสมอ มีอุปกรณ์การสอน ฉลาดหลักแหลมสามารถแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าได้ดี^๓

^๑กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาปี พ.ศ. ๒๕๑๔ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๑๗), หน้า ๘๓๘.

^๒สุรางค์ จันทร์เอม "ข้อเสนอแนะการปรับปรุงตัวครูและการสอน", มิตรครู ๘ (มีนาคม) ๒๕๐๙ : ๑๕.

^๓นรา วงษ์ศิริ "ลักษณะของครูพยาบาลที่ดีในความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ปี ๒๕๑๗" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๙), หน้า ๓๙.

ทักษะการสอนที่ควมสำคัญในขบวนการสอนมากขึ้น เมื่อ ดไวท์ แอลเลน (Dwight Allen) และ เฟรดเดอริก เจ แมคโกแนล (Frederick J. McDonald) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด สหรัฐอเมริกา ได้ริเริ่มการสอนจุลภาค (Micro Teaching) ขึ้นในภาคเรียนฤดูร้อน ปี ค.ศ. ๑๙๖๓ ซึ่งช่วยให้มีโอกาสดฝึกทักษะการสอนก่อนการออกฝึกสอนจริง โดยจัดการสอนแก่ผู้เรียนกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ ๔-๕ คน ใช้เวลาสอนสั้น ๆ ประมาณ ๕-๑๐ นาที ระหว่างการสอนจะถ่ายภาพการสอนลงในเทปโทรทัศน์ เมื่อสอนเสร็จผู้สอนจะได้ชมการสอนของตนเอง ซึ่งจะเป็นการประเมินผลการสอนของตนเองร่วมกับอาจารย์นิเทศก์ การสอนแบบจุลภาคได้ปรับปรุงเรื่อยมาจนกระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ จึงได้ทดลองการใช้การสอนจุลภาคสำหรับฝึกกลวิธี การสอน เฉพาะอย่างซึ่งมีทั้งหมด ๗ ประการคือ

๑. เทคนิคการนำ เข้าสู่บทเรียนหรือการ เริ่มต้นบทเรียน
๒. เทคนิคการ ทดสอบสนอง เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรม
๓. เทคนิคการใช้ตัวอย่างประกอบคำอธิบาย
๔. เทคนิคการสรุปบทเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้นักเรียนจับจุดได้และได้รับความพอใจว่าได้เข้าใจในสิ่งที่เรียน
๕. เทคนิคการเร้าความสนใจของนักเรียน โดยใช้ทั้งที่วาจาและกริยาท่าทางในการสอน
๖. เทคนิคการอธิบายและการใช้เครื่อง โสตทัศนศึกษา
๗. เทคนิคการกระตุ้นให้นักเรียนตั้งคำถาม^๑

นอกจากนี้เทอร์นีย์ (Turney) แห่งมหาวิทยาลัยซิดนีย์ ยังได้แยกทักษะ การสอนที่ต้องฝึกไว้ ๗ ประการเช่นกัน คือ

^๑James M. Cooper and Thomas Stroud, The Stanford Summer Micro-Teaching Clinic (Standford Univerisyt, Bloomington, 1966),

๑. ทักษะการเข้าความสนใจ (Motivation Skills)
๒. ทักษะการ เสนอทเรียนและสื่อความหมาย (Presentation and Communication Skills)
๓. ทักษะการตั้งคำถาม (Questioning Skills)
๔. ทักษะการสอนกลุ่มเล็กและการสอนเป็นรายบุคคล (Skills of Small Group and Individual Instruction)
๕. ทักษะการฝึกพัฒนาความคิดของนักเรียน (Developing pupil Thinking)
๖. ทักษะการประเมินผล (Evaluative Skills)
๗. ทักษะการจัดและรักษารวินัยในห้องเรียน (Classroom Management and Discipline)^๑

สำหรับประเทศไทยวิทยาลัยครูธนบุรีเป็นสถาบันผลิตครูแห่งแรกที่ได้เริ่มโครงการปรับปรุงสมรรถภาพทางการสอนโดยเริ่มการฝึกทักษะการสอนแบบจุลภาคอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยได้จำแนกทักษะการสอนไว้ ๘ ประการคือ

๑. ทักษะการใช้คำถาม
๒. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
๓. ทักษะการสรุปบทเรียน
๔. ทักษะการใช้อุปกรณ์
๕. ทักษะการใช้กระดานดำ
๖. ทักษะการเข้าความสนใจโดยการแปรเปลี่ยนวิธีสอนไปในลักษณะต่าง ๆ
๗. ทักษะการเสริมกำลังใจ
๘. ทักษะการเล่าเรื่อง
๙. ทักษะการกระตุ้นให้คิด^๒

^๑หน่วยศึกษานิเทศกรรมการศึกษาหลักสูตร, เอกสารการประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการสอนแบบจุลภาค ๑๔-๒๔ ก.ค. ๒๕๑๕ ณ วิทยาลัยครูนครสวรรค์ (กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์, ๒๕๑๕), หน้า ๗.

^๒สมหญิง กลิ่นศิริ, "แบบจำลองการสอนจุลภาคเรื่อง "การใช้สื่อการสอน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกโสตทัศนศึกษา วิทยาลัยครู จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๗), หน้า ๖.

จากนั้นคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ก็ได้ เริ่มการฝึกทักษะการสอน
ในโครงการ เพิ่มประสิทธิภาพของครู (More Effective Teacher-MET) ในปี
๒๕๑๕ เช่นกัน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้เริ่มโครงการฝึกสอนในห้องปฏิบัติการใน
ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยกำหนดทักษะการสอนที่ต้องฝึกไว้ ๗ ประการคือ

๑. ทักษะการเสริมแรง
๒. การนำเข้าสู่เรื่องและสรุปสัมพันธ์
๓. การตั้งคำถาม
๔. การอธิบาย
๕. การแปรเปลี่ยนความสนใจ
๖. การยอมรับความรู้สึกและการใช้คำพูดเชิงบวก
๗. การสังเกตการสอนและประเมินผล

เช่นเดียวกับกับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ผลิตแบบจำลองการ
สอนจุลภาค สำหรับการฝึกทักษะการสอน ๔ ประการ ซึ่งแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๗
คือ

๑. ทักษะการใช้คำถาม
๒. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
๓. ทักษะการเร้าความสนใจในการเรียน
๔. ทักษะการใช้กระดานดำ
๕. ทักษะการใช้สื่อการสอน
๖. ทักษะการยกตัวอย่าง
๗. ทักษะการเล่าเรื่อง
๘. ทักษะการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน
๙. ทักษะการสรุปบทเรียน

^๑ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, คู่มืออาจารย์นิเทศก์การสอนจุลภาคและการฝึก
สอน รายงานฉบับที่ ๒ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน,
๒๕๒๐), หน้า ๓๗.

^๒ สมหญิง กลั่นศิริ, "แบบจำลองการสอนจุลภาค เรื่อง "การใช้สื่อการสอน"

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ วิทยาลัยครูพระนครได้จัดทำ "โครงการสอนแบบจุลภาค" เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการสอนให้แก่ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับการคัดเลือกโดยได้รับความร่วมมือจากกรมฝึกหัดครู องค์การยูเซม และวิทยาลัยครูอีก ๔ แห่ง คือ วิทยาลัยครูธนบุรี วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูนครปฐม และวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จัดทำเอกสารการสอนแบบจุลภาคสำหรับฝึกทักษะการสอน ๖ ประการคือ

๑. ทักษะการใช้วาจา กิริยาท่าทาง เสริมบุคลิกภาพและสื่อความหมาย
๒. ทักษะการใช้คำถาม
๓. ทักษะการเสริมกำลังใจ
๔. ทักษะการใช้อุปกรณ์
๕. ทักษะการอธิบายและเล่าเรื่อง
๖. ทักษะการเร้าความสนใจ^๑

นอกจากนี้ สุภัตญา อารีวรรณ และคณะ ได้กล่าวถึงทักษะการสอนไว้เช่นเดียวกันว่าครูผู้สอนควรได้รับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่สำคัญ ๑๐ ประการคือ

๑. ทักษะการนำเข้าสู่เรื่อง
๒. ทักษะการใช้คำถาม
๓. ทักษะการสรุปบทเรียน
๔. ทักษะการใช้อุปกรณ์
๕. ทักษะการใช้กระดานดำ
๖. ทักษะการเร้าความสนใจ
๗. ทักษะการเสริมสร้างกำลังใจ
๘. ทักษะการกระตุ้นให้คิด
๙. ทักษะการอธิบายและเล่าเรื่อง
๑๐. ทักษะการยกตัวอย่าง^๒

^๑ กรมการฝึกหัดครู, โครงการสอนแบบจุลภาค (กรมการฝึกหัดครู : หน่วยศึกษานิเทศก์, ๒๕๑๔), หน้า ๑.

^๒ สุภัตญา อารีวรรณ และคณะ, หลักการสอนและเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (กรุงเทพฯ : เฉลิมชัยการพิมพ์, ๒๕๒๐) หน้า ๑๒๗-๒๐๗.

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าทักษะการสอนมีความสำคัญและจำเป็นต่อขบวนการสอน เป็นอย่างยิ่ง จากผลการสำรวจความคิดเห็นและติดตามผลการเรียนการสอนและการสอนจุลภาค วิชาการศึกษาศึกษา ๑๓๑ ของวิทยาลัยครูพระนคร ปีการศึกษา ๒๕๑๔-๒๕๒๐ โดย ดร.สมร สุจริต และคณะกรรมการพบว่า

นักศึกษาทั้งหญิงและชายก่อนและหลังการฝึกสอนมีความเห็นตรงกันว่า การฝึกทักษะช่วยให้นักศึกษาระดับถึง ความสำคัญของการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ข้อนี้มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ข้อที่มีความสำคัญถัดไปได้แก่การที่นักศึกษาคาดว่าจะนำเอาประสบการณ์จากการฝึกทักษะไปใช้ในการฝึกสอน นอกจากนั้นนักศึกษายังเห็นว่าข้อคิดเห็นที่ได้จากอาจารย์ผู้ฝึกทักษะ เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาในการที่จะออกไปฝึกสอน นักศึกษาได้ปรับปรุงตนเองในการเสริมกำลังใจนักเรียน และวิธีถามที่ช่วยให้นักเรียนคิด นักศึกษาได้ปรับปรุงการเตรียมอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับบทเรียน นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีเร้าความสนใจ และนักศึกษารู้สึกว่าการฝึกทักษะนี้ช่วยปรับปรุงวิธีสอนของเขาและเมื่อเปรียบเทียบความเห็นของนักศึกษาก่อนและหลังการฝึกสอนปรากฏว่าก่อนการฝึกสอนนักศึกษาเห็นประโยชน์ของการฝึกทักษะน้อยแต่หลังจากฝึกสอนกลับมา นักศึกษาเห็นว่าการฝึกทักษะมีประโยชน์มากขึ้น^๑

และจากการวิจัยเปรียบเทียบผลจากวิธีเตรียมนักศึกษาก่อนออกฝึกสอนระหว่างวิทยาลัยครูอุดรดิตถ์กับวิทยาลัยครูลำปาง และวิทยาลัยครูนครปฐมกับวิทยาลัยครูเพชรบุรีพบว่า วิทยาลัยครูอุดรดิตถ์ซึ่งมีลักษณะเด่นของงานด้านเตรียมนักศึกษาก่อนฝึกสอนคือ

๑. ก่อนออกฝึกสอนนักศึกษาทุกคนได้มีโอกาสฝึกสอนแบบจุลภาค (Micro-Teaching) แต่ทำในลักษณะสอนเพื่อนอย่างน้อย ๒ ครั้ง
๒. มีการจัดโปรแกรมกิจกรรมทางวิชาการและเสริมบุคลิกภาพสัปดาห์ละครั้ง วันทุก ๆ สัปดาห์ กิจกรรมดังกล่าวมี อาทิ การเล่านิทาน การหัดเขียนกระดานดำ การฝึกทำอุปกรณ์การสอน ฯลฯ

^๑ดร.สมร สุจริต และคณะกรรมการ, การสำรวจความคิดเห็นและติดตามผลการเรียนการสอนและการสอนจุลภาค วิชาการศึกษาศึกษา ๑๓๑ ของวิทยาลัยครูพระนคร ปีการศึกษา ๒๕๑๔-๒๕๒๐ (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครูพระนคร, ๒๕๒๐), หน้า ๗๔.

๓. จัดรายวิชาที่กล่าวด้วยวิธีสอนวิชาต่าง ๆ มารวมไว้ในภาคเรียนก่อนออกฝึกสอน
มีคุณภาพการสอนดีกว่ากลุ่มวิทยาลัยครูลำปาง

วิทยาลัยครูนครปฐมซึ่งมีลักษณะการเตรียมนักศึกษา ก่อนออกฝึกสอนดังนี้

๑. มีการจัดให้นักศึกษาทุกคนได้ออกทดลองสอนหน้าชั้นโดยการสอนเพื่อนอย่างน้อย
๑ ครั้ง ตามวิชาที่ตนต้องการ

๒. จัด รายวิชาที่เป็นวิธีสอนรวมกันอยู่ในภาคเรียนเดียวกันคือในภาคเรียนก่อน
นักศึกษาออกฝึกสอน และทำการผสมผสานวิชาวิธีสอน เข้าด้วยกันพร้อมดำเนินการ
สอนเป็นทีม สำหรับการสอน อาจารย์จะใช้วิธีการสาธิตการสอนเป็นส่วนใหญ่
มีพฤติกรรมการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในปริมาณมาก
กว่ากลุ่มวิทยาลัยครู เพชรบุรี เช่น การยอมรับความรู้สึก การใช้คำถามแบบกว้าง
นักเรียนพูดเร็ว นักเรียนพูดตอบสนอง^๑

จะเห็นได้ชัดว่าทักษะการสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับประสิทธิภาพ
ในการสอน ซึ่งนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพพึงตระหนักและฝึกฝนเพื่อให้เกิดความ
ชำนาญเพื่อการเป็นครูที่ดีในอนาคต อย่างไรก็ตามการฝึกฝนทักษะการสอนย่อมเกิดอุปสรรค
และปัญหาไม่มากนักน้อยและแม้จะไม่มีการวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับทักษะการสอนโดยตรง
ก็ตาม ผู้วิจัยก็ได้พยายามรวบรวมปัญหาซึ่งเกี่ยวกับทักษะการสอนในสภาพการณ์ต่าง ๆ
กล่าวคือ

ในต่างประเทศเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๕๐ เฮอร์เบิร์ต ดับเบิลยู เวย์ (Herbert
W. Wey) ได้วิจัยปัญหาของนิสิตฝึกสอนที่เป็นครูใหม่ในโรงเรียนมัธยมเพื่อเป็น
พื้นฐานในการปรับปรุงการฝึกหัดครูอัปปลา เขียน เรื่อง A Study of the
Difficulties of Student Teachers and Beginning Teacher in the
Secondary School As a Basic for the Improvement of Teachers

^๑ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, รายงานสรุปผลโครงการพัฒนาเครื่องมือ
และวิธีประเมินและปรับปรุงการฝึกสอนระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานในการปรับปรุง
คุณภาพการผลิตครูประถมศึกษา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : ภาควิชาหลักสูตรและ
การสอน, ๒๕๒๐), ภาคผนวก

Education with Particular Reference to the Appalachiene State
Teachers Colledge พบว่าปัญหาที่นิสิต ประสพขณะฝึกสอนมี ๑๐ ข้อเรียงลำดับดังนี้

๑. ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมวินัยของนักเรียน
๒. การกระตุ้นความสนใจและการตอบสนองของนักเรียน
๓. การจัดกิจกรรมห้องเรียนที่เป็นกิจวัตร
๔. การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในเรื่อง เครื่องใช้อุปกรณ์ของโรงเรียน ตลอดจนสภาพของโรงเรียน
๕. ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคการสอน
๖. ความรู้จริงในเนื้อหาวิชาและวัสดุการสอนอื่น ๆ
๗. ความบกพร่องในเสียงที่เหมาะสมในการสอน
๘. การสอนบทเรียนและนำมาอภิปราย
๙. การดัดแปลงให้เหมาะสมกับความต้องการความสนใจและความสามารถของนักเรียน
๑๐. ความยุ่งยากในการวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียน วัสดุการสอนและวิธีดำเนินการสอน^๑

ปี ค.ศ. ๑๙๕๓ ดิลเลย์ (Dilley) ได้ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับปัญหานิสิตที่ศึกษาในสาขาประถมมหาวิทยาลัยอินเดียนนา เรื่อง "Problems of a Group of Student Teachers in Elementary Education with Implication for the Improvement of Teacher Education at Indiana University พบว่า

^๑Herbert W. Wey, A Study of the difficulties of Student Teachers and Beginning Teacher in the Secondary School As a Basic for the Improvement of Teacher Education with Particular Reference to the Appalachiene State College (Standford University: Bloomington, 1950), p.132-133.

ปัญหาความยุ่งยากและ เกิดกับนิสิตมากที่สุดคือปัญหาด้านการสอน^๑

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ ดันฮิล (Dunhill) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูในด้านทักษะการสอนไว้ว่าครูควรมีความรู้ มีทักษะในการสอนและปรับปรุงวิธีสอนสามารถให้ความรู้เหมาะสมกับเด็ก มีทักษะในการเขียน วาดภาพ การพูด การเล่านิทาน การอธิบาย การตั้งคำถามและการแสดงละคร^๒

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ สมาคมแนะแนวการศึกษาแห่งมลรัฐฟลอริดา ได้สร้างหลักเกณฑ์ในการวัดความสามารถของครูในการเตรียมครูสำหรับการสอนระดับกลาง ซึ่งภายหลังจากนำไปใช้วัดคุณสมบัติครู ๔๔ รายการ คุณลักษณะดังกล่าวแบ่ง เป็น ๓ ลักษณะ คือ บุคลิกภาพ ความรู้ความเข้าใจ และทักษะการสอน ซึ่งในด้านทักษะการสอนได้จำแนกออกเป็นข้อดังนี้

๑. รู้เทคนิคการแนะแนว
๒. ใช้สื่อทัศนูปกรณ์เป็น
๓. มีเทคนิคในการค้นคว้า
๔. รู้ปัญหาของเด็ก
๕. มีทักษะในการแก้ปัญหา
๖. รู้จักสร้างและใช้จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
๗. ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้นำ
๘. ส่งเสริมให้นักเรียนตัดสินใจและประเมินผลตนเอง
๙. ฝึกให้นักเรียนหาความรู้ด้วยตัวเอง^๓

^๑Dilley N.E., Problems of a Group of Student Teachers in Elementary Education with Implication for the Improvement of Teacher Education at Indiana University (Bloomington, 1953), p.51.

^๒James Dunhill, Discipline in the Classroom (London: University of London Press, Ltd., 1964), p.14.

^๓Ibid.

สำหรับประเทศไทย เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านทักษะการสอน
พอสรุปได้ดังนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ สุธจิตต์ หนูนักดี ได้ศึกษาปัญหาการฝึกสอนในโครง
การฝึกหัดครูชนบทในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นักเรียนฝึกสอนมีปัญหาในด้านวิธีสอน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่แสดงความ
คิดเห็น ไม่สามารถผลิตอุปกรณ์การสอน มีอุปสรรคในการปฏิบัติงานทั้งในด้านวิธีการ
ตัวบุคคล และวัสดุอุปกรณ์

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ วีระ โรจน์รุ่งสถิตย์ ทำการวิจัยเรื่องความต้องการและปัญหา
ของนักเรียนฝึกหัดครู ปกศ. เกี่ยวกับการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ในการฝึกสอนของวิทยาลัยครู
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา ๒๕๑๔ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียน
ฝึกสอนจำนวน ๓๒๖ คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์นิเทศก์ ๕๒ คน พบว่านักเรียน
ฝึกสอน ส่วนมากผลิตวัสดุทัศนูปกรณ์เพื่อใช้ในการฝึกสอนด้วยตัวเอง และประสบปัญหาใน
เรื่อง ทักษะการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ ไม่มีเวลาเตรียมตัวก่อนใช้ และขาดผู้แนะนำในการใช้^๒

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เตือนใจ เมฆประยูร นิภา เพชรสม และนันทนา ชันศิริ
ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และ เกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษาในเรื่อง
ความรู้ของครู ทักษะในการสอนของครู ทัศนคติของครู และหน้าที่และการงานของครู
โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่แตกต่างกันสำหรับในด้านทักษะในการสอนของครูนั้น ผู้วิจัย
ทั้งสามได้กำหนดทักษะในการสอนของครูในรูปของจุดมุ่งหมาย เฉพาะจำนวน ๓๔ ข้อ
เตือนใจ เมฆประยูร พบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นว่าครูควรมีทักษะในการตรวจงานอย่าง
มีประสิทธิภาพ, สอนได้อย่างสนุกสนาน, จำชื่อนักเรียนได้, นำนิทานมาประกอบการสอน

^๑สุจิตต์ หนูนักดี, "ปัญหาการฝึกสอนในโครงการฝึกหัดครูชนบทในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒), หน้าบทคัดย่อ

^๒วีระ โรจน์รุ่งสถิตย์, "ความต้องการและปัญหาของนักเรียนฝึกหัดครู ปกศ.
เกี่ยวกับการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ในการฝึกสอนของวิทยาลัยครูในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ปีการศึกษา ๒๕๑๔" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๔), หน้าบทคัดย่อ

ได้, พูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้บ้าง, พูดเสียงชัดเจนนั่ง เข้าใจง่าย, ให้กำลังใจอย่างเหมาะสมและลงโทษอย่างเหมาะสมมากที่สุด ส่วนนักเรียนเห็นว่าครูควรมีทักษะในการสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองกับผู้เรียนรองลงมาคือ การใช้ภาษาสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสม แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉลาด อธิบายได้แจ่มแจ้งชัดเจนนั่งและสอนให้นักเรียนรู้และเข้าใจ^๑ ส่วนนิภา เพชรสม พบว่า ครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครูเห็นด้วยในเรื่องทักษะการสอนของครู ประถมทุกระดับ โดยเฉพาะการจัดลำดับเนื้อหาวิชาที่จะสอนได้อย่างเหมาะสมและชัดเจนนั่ง การใช้ภาษาสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องทั้งการพูดและการเขียน การอธิบาย และการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเข้าใจได้^๒ และนันทนา อินศิริ พบว่า ผู้บริหารการศึกษาเห็นความสำคัญของทักษะการสอนทุกรายการว่ามีความจำเป็นต่อครูมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในการเตรียมการสอนและบันทึกการสอน การสอนจากสิ่งที่ย้ายไปหาสิ่งที่ยากจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ไม่รู้ การพูดชัดเจนนั่ง เข้าใจง่าย การส่งเสริมให้นักเรียนใฝ่รู้ การตรวจงานอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับสภาพที่เป็นจริงครูมีทักษะการสอนในระดับปานกลางทุกรายการยกเว้นทักษะในการใช้

^๑ เตือนใจ เมฆประยูร, "ความคิดของนักเรียนประถมศึกษาและผู้ปกครองในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๗๘.

^๒ นิภา เพชรสม, "ความคิดเห็นของครูประจำการและนักศึกษาวิทยาลัยครูในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๖๘.

โสตทัศนูปกรณ์ให้เหมาะกับเนื้อหาวิชา^๑

ในปี ๒๕๒๐ สุทธิ ประจงศักดิ์ ทำการวิจัย เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพทางการสอนของนักศึกษาครู ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง โดยใช้ตัวอย่างประชากร คือ นักศึกษาครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง ซึ่งผ่านการฝึกสอนมาแล้ว ครูที่เลี้ยง ครูใหญ่ และอาจารย์ นิเทศก์ในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถภาพในการสอนของนักศึกษาครู พบว่า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพในการถ่ายทอดความรู้ นักศึกษาครูมีความสามารถและทักษะในการจูงใจผู้เรียนมากที่สุด ความสามารถและทักษะในการสอนให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหา การใช้กระดานดำ การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การนำเข้าสู่บทเรียน การแสดงท่าทางประกอบการสอน การสรุปบทเรียน เป็นความสำคัญรองลงมาในสภาพที่เป็นจริง สิ่งที่นักศึกษามีความสามารถและมีทักษะมากที่สุดคือความสามารถและทักษะการใช้กระดานดำ รองลงมาคือ ความสามารถและทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน^๒

จากผลการศึกษาค้นคว้าเท่าที่รวบรวมมาแล้วพอจะสรุปได้ว่า ทักษะการสอนมีบทบาทสำคัญและ เป็นปัญหาสำหรับการสอนโดยเฉพาะในแง่ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอันเป็นวิธีทางที่จะฝึกฝนให้นักศึกษาสามารถใช้ทักษะการสอนในสภาพการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งทุกสถาบันผลิตครูพึงตระหนักในกรณีนี้เป็นอย่างยิ่ง

สำหรับทักษะการสอนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และจำแนกทักษะการสอนไว้ ๑๑ ประการคือ

^๑นันทนา ชันศิริ "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาระดับจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘), หน้า ๘๑.

^๒สุทธิ ประจงศักดิ์, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพการสอนของนักศึกษาครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกบริหารการศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๔๔.

๑. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
 ๒. ทักษะการใช้กระดานดำ
 ๓. ทักษะการกระตุ้นให้คิด
 ๔. ทักษะการเล่าเรื่อง
 ๕. ทักษะการใช้คำถาม
 ๖. ทักษะการใช้สื่อการสอน
 ๗. ทักษะการเสริมกำลังใจ
 ๘. ทักษะการอธิบายและยกตัวอย่าง
 ๙. ทักษะการเร้าความสนใจ
 ๑๐. ทักษะการสรุปบทเรียน
 ๑๑. ทักษะการวัดผลและประเมินผล
- ซึ่งแต่ละทักษะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน

การนำเข้าสู่บทเรียน เป็นส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งในขบวนการสอน ครูจะใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ ๕-๑๐ นาที สำหรับกิจกรรมเมื่อเริ่มเข้าชั้นสอน ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อเสนอบทเรียนอย่างมีความหมาย ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความมุ่งหมายของบทเรียนชัดเจนยิ่งขึ้น รู้ว่าต่อไปจะเรียนเรื่องอะไร และสามารถนำความรู้และทักษะที่มีอยู่เดิมมาสัมพันธ์กับบทเรียนที่จะเรียนได้

วิธีการนำเข้าสู่บทเรียน อาจใช้ได้หลายวิธีทั้งผู้สอนควรคำนึงถึงกิจกรรมและเนื้อหาวิชาที่จะสอน เพื่อให้สัมพันธ์กันด้วย วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนได้แก่

๑. ใช้สื่อการสอน ฉายภาพยนตร์ ให้ดูภาพ ให้อูของจริง ฯลฯ
๒. เล่าเรื่อง เล่านิทาน เล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ
๓. ร้องเพลง เล่นละคร เล่นเกม
๔. การแสดงบทบาทสมมุติ
๕. ตั้งปัญหาโดยการทดลอง หรือตั้งปัญหาให้อภิปราย ทายปัญหา หรือแก้ปัญหา

เก้าอี้สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่

๖. การสนทนาซักถาม
๗. ทบทวนบทเรียนเดิมที่สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่
๘. ใช้ประสบการณ์ใกล้ตัวนักเรียน

กลวิธีนำเข้าสู่บทเรียน

๑. ศึกษาเนื้อเรื่องที่จะสอน พิจารณา เลือกกิจกรรมที่จะนำมาใช้ให้ผสมผสานกลมกลืนให้ดีที่สุด รวมทั้งศึกษากิจกรรมที่จะต้องใช้ให้ต่อเนื่องแท้ เช่น ถ้าจะเล่านิทานก็ต้องจำเรื่องราวได้แม่นยำ

๒. อาย่ียดเวลาการนำเข้าสู่บทเรียนโดยไม่จำเป็น

๓. พยายามใช้ความสามารถพิเศษของตนเอง ในการนำเข้าบทเรียนไม่ควรทำตามผู้อื่นจนเกินไป

๒. ทักษะการใช้กระดานดำ

กระดานดำ เป็นสื่อการสอนที่ครูและนักเรียนคุ้นเคยมากจนแทบจะเป็นสัญลัษณ์อย่างหนึ่งของห้องเรียนทั้งยัง เป็นจุดรวมความสนใจของนักเรียนทั้งชั้น เป็นที่สำหรับจดบันทึกข้อความสำคัญของการเรียนและแนวความคิดของครูและนักเรียน

หลักการทั่วไปในการใช้กระดานดำ

๑. ตำแหน่งที่ตั้งของกระดานดำ กระดานดำต้องตั้งอยู่ในที่ซึ่งนักเรียนมองเห็นชัดทุกคน คืออยู่มุมดูข้างละ 30° โดยวัดกึ่งกลางของกระดาน ตั้งฉากจากพื้นห้องประมาณ ๗๕-๘๐ เซ็นติเมตร และต้องตั้งในที่ ภูมิแสงสว่างเพียงพอ นักเรียนคนหนึ่งหน้าสุดควรนั่งห่างจากกระดานไม่น้อยกว่า ๓ เมตร

๒. ตำแหน่งการยืนของครู ในขณะที่อธิบายสิ่งที่เขียนบนกระดานดำ ควรยืนข้างใดข้างหนึ่งของกระดาน ใช้ไม้ชี้ข้อความที่ต้องการ ไม่ใช่มือ

๓. การเขียน ครูตั้งข้อศอกสูงในระดับตักและพยายามให้อยู่ตำแหน่งเดียวกัน โดยตลอด ขณะเขียนเคลื่อนข้อศอกไปด้วย เริ่มเขียนข้อความจากด้านซ้ายไปด้านขวา (เว้น

ไว้แต่มีแผนการ เขียนอย่างอื่นไว้ล่วงหน้า) เขียนหัวข้อเรื่องไว้ก่อนบนตัวอักษรขนาดโตกว่าตัวอื่น หรือขีดเส้นใต้ ถ้ากระดานยาวมากก็แบ่งเป็นสองตอนหรือสามตอน ต้องการเน้นคำใดก็ขีดเส้นใต้ ท่างกลมล้อมไว้หรือเขียนด้วยชอล์คสี

๔. ตัวอักษรที่เขียนต้องโต สะอาด เป็นระเบียบและอ่านง่าย ตัวอักษรสูง ๑๖-๓" จะเห็นได้ชัดในระยะ ๓๒ ฟุต

๕. ลบกระดานคำด้วยแปรงสีทาสหรือฟองน้ำที่ไม่เปียกน้ำมันโดยลบกระดานเป็นทางยาวจากบนมาล่าง เบา ๆ เพื่อให้ฝุ่นชอล์คตกลงไปในราง เก็บไม่พุงกระจ่าย

กลวิธีการใช้กระดานคำ

๑. ผึก เขียนเสมอรวมทั้งศึกษาวิธีเขียนที่ถูกต้องและ เขียนได้รวดเร็ว
๒. ในขณะที่เขียนอย่าจับชอล์คให้ปลายตั้งฉากกับกระดานคำ แหงชอล์คทำมุมกับกระดานคำประมาณ ๔๕ องศา
๓. ทดสอบขนาดตัวอักษรที่เขียนเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนที่นั่งแถวหลังสุดของห้องสามารถมองเห็นได้ชัดเจน
๔. วางแผนการเขียนกระดานคำอย่างมีลำดับขั้นตอน เขียนให้เรียบร้อย สะอาดตา
๕. การวาดเส้นของภาพต่าง ๆ ซึ่งอาจทำได้ยากโดยการเขียนด้วยมือเปล่านั้น อาจใช้เครื่องฉายภาพทึบ เครื่องฉายสไลด์ ช่วยฉายภาพไปปรากฏบนกระดานคำ
๖. ไม่จำเป็นต้องจำแนกรายละเอียดของภาพที่เขียนมากเกินไป
๗. ภาพแบบที่ทำจากไม้อัดหรือกระดาษแข็งจะช่วยให้ครูสามารถเขียนภาพได้ เรียบร้อยขึ้น ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาด้วย
๘. ในกรณีที่ต้องการ เขียนกระดานคำอยู่ในแนวตรง เพื่อประโยชน์ในการสอนหรือ ในกรณีที่ เป็นครูใหม่ อาจใช้เครื่องใช้บางอย่างที่ดี เส้นบนกระดานคำ เช่น ตะปู เพื่อช่วยในการเขียนเป็นแนวตรง เขียนได้ง่าย
๙. ในกรณีที่ต้องการ เน้นคำ ข้อความสำคัญ หรือภาพ ควรเขียนตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่กว่าข้อความอื่น หรือขีดเส้นใต้หรือวงกลมล้อมรอบหรือการใช้ชอล์คสีก็ได้

๑๐. ซอลค์บางสีไม่เหมาะที่จะใช้เขียนหนังสือบนกระดาษที่ทาสีเขียว เช่น ซอลค์สีน้ำเงิน ซอลค์สีเขียว เพราะเมื่อเขียนแล้วจะมีสีกลมกลืนกับสีของกระดาษมาก

๑๑. ในการใช้กระดาษคำต่อเนื่องกันนั้นหากจะใช้ในเรื่องใหม่ ควรลบข้อความเก่าออกเสียก่อน เพื่อมิให้สับสนและทำให้อ่านข้อความใหม่ได้ชัดเจน รวมทั้งควรลบหรือปิดสิ่งที่คอยรบกวนความสนใจบนกระดาษคำด้วย

๑๒. ในขณะที่อธิบายประกอบข้อความบนกระดาษคำ ครูควรยืนชิดไปทางด้านใดด้านหนึ่งของกระดาษคำ และใช้ไม้ชี้ ไม่ควรใช้มือชี้ และไม่ควรถนุหลังให้นักเรียนขณะอธิบายประกอบ

๑๓. พยายามเสนอจุดสำคัญของบทเรียนแต่ละครั้ง เพียงประเด็นเดียว

๑๔. ควรให้นักเรียนมีส่วนใช้กระดาษคำด้วย เพื่อนักเรียนจะได้มีการแสดงออก และเปลี่ยนอริยาบทจากการนั่งฟังครูนาน ๆ เช่น การฝึกสะกดคำในภาษาไทย การทำเลข เป็นต้น

๑๕. ในโอกาสที่ต้องใช้เครื่องมือเขียนรูปทรง เราคิดต่าง ๆ ควรเตรียมเครื่องมือไว้ให้พร้อมและต้องเขียนด้วยเครื่องมือเหล่านั้น เพื่อแสดงให้นักเรียนดูด้วยความประณีต เรียบร้อย และชัดเจน

๓. ทักษะการกระตุ้นให้คิด

ทักษะการกระตุ้นให้คิด เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสมองของเด็กกำลังเจริญเติบโต ถ้าหากมีโอกาสใช้ความคิดบ่อย ๆ จะช่วยให้เป็นคนรู้จักคิดได้หลายแง่หลายมุมมีเหตุผล มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ ซึ่งจะ เป็นผลดีต่อประเทศชาติต่อไป ข้อสำคัญในการกระตุ้นให้คิดนั้นครูไม่ควรบังคับความคิดของเด็กว่าต้องเป็นไปตามแนวที่ครูคาดหวัง ความคิดของเด็กอาจไม่ใช่ข้อยุติ และอาจจะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ความมุ่งหวังของทักษะนี้ก็เพียงเพื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิด และมีเหตุผล ประกอบข้อคิดของตน และอยู่ในขอบเขตของข้อตกลงที่กำหนดกันไว้

ความมุ่งหมายของการฝึกทักษะการกระตุ้นให้คิด

๑. เพื่อให้ครูตระหนักถึงการ เปิดโอกาสให้นัก เรียนคิดอย่างมี เหตุมีผล
๒. เพื่อให้ครูทราบแบบการคิดต่าง ๆ พฤติกรรมในการคิด และสามารถนำ

ไปปฏิบัติ

๓. เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดของนักเรียน
๔. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
๕. เพื่อฝึกให้ครูและนักเรียนมีใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

วิธีการฝึก อาจทำได้หลายวิธีคือ

๑. การสร้างสถานการณ์ การเล่า เหตุการณ์ หรือเล่า เรื่อง ฯลฯ
๒. โดยการใช้สื่อการสอน เช่น ภาพ การทดลอง ฯลฯ
๓. การจัดกิจกรรม เช่น การอภิปราย การโต้วาที การตั้งคำถาม ฯลฯ

ลักษณะของการคิด

การคิดแบบวิเคราะห์มีเหตุผลในการรวมสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสิ่ง เราซึ่งประกอบด้วย

๑. ความคล้ายคลึงกันทางด้านกายภาพ เช่น สี ลวดลาย เงา ขนาดหรือรูปร่าง เหมือนกัน

๒. การแสดงอาการ เหมือนกัน เช่น กำลั่งเดิน นั่ง นอน เหมือนกัน

๓. การมีหรือไม่มีที่เหมือนกันเช่น มีกระเป๋าชูขาด เหมือนกัน

๔. การแบ่งกลุ่มตามเพศ หรือ อายุ เช่น ผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก

๕. การมีโครงสร้างเหมือนกัน เช่น ทำด้วยไม้ ทำด้วยเหล็ก เหมือนกัน

การคิดแบบจำแนกประเภท ได้แก่เหตุผลในการจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยการอ้างถึงคุณสมบัติที่มีร่วมกันซึ่งไม่อาจสังเกตได้ ประกอบด้วย

๑. การมีหน้าที่ การใช้หรือพฤติกรรมเหมือนกัน เช่น ใช้ครอบป้องกันแมลงวัน
ใช้สำหรับแข่งขัน

๒. การใช้ชื่อรวมต่างต่าง ๆ ที่เป็นพวกเดียวกัน เช่น สิ่งมีชีวิต อาวุธ
เครื่องกีฬา

๓. ความคล้ายคลึงของคุณสมบัติบางประการ เช่น ขึ้นจากดิน คนสร้างขึ้น
หรือมีเครื่องยนต์เหมือนกัน เป็นการอ้างถึงคุณสมบัติที่มองไม่เห็นในสิ่งเรา

การคิดแบบโยงความสัมพันธ์ ได้แก่ เหตุผลในการจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัย
ความสัมพันธ์ที่มีร่วมประกอบด้วย

๑. การสร้างเรื่องราวให้สิ่งต่าง ๆ เกี่ยวข้องกัน เช่น เอาสิ่งใส่ท้ายรถลาก
ไป คนขับรถเอาตุ๊กตาวางบนตู้

๒. การเปรียบเทียบระหว่างสิ่งต่าง ๆ เช่น สิ่งหนึ่งต่างไปจากอีกสิ่งหนึ่ง
หรือดีกว่าอีกสิ่งหนึ่ง

๓. การรวมสิ่งเราที่มีหน้าที่ร่วมกันหรือต้องใช้ร่วมกัน เช่น แก้วอีโต้กับโต๊ะ มี
ขาค้น้ำต้องมีแก้วน้ำ

การคิดแบบสังเคราะห์ มีลักษณะดังนี้

๑. จัดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ ได้

๒. สร้างแบบแผนหรือโครงการขึ้นตามแนวใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. จัดรูปลักษณ์ต่าง ๆ ขึ้นตามแนวใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การคิดแบบวิจารณ์ มีลักษณะดังนี้

๑. แยกความจริงออกจากความคิดเห็น

๒. สรุปลงจากข้อมูลที่ให้ไว้ได้อย่างถูกต้อง

๓. บอกได้ว่าข้อตกลง เบื้องต้นที่อยู่เบื้องหลังการสรุปคืออะไร

๔. บอกได้ถึงข้อจำกัดของข้อมูล

๔. ทักษะการเล่าเรื่อง

ธรรมชาติอย่างหนึ่งของนักเรียนในชั้นประถมศึกษาชั้นนั้น คือ สนใจที่จะรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ประเภทนิทาน ดังนั้น หากครูตอบสนอง ความสนใจของนักเรียนก็จะช่วยให้การสอมนบรรลุผลดียิ่งขึ้น และยังก่อให้เกิดศรัทธาในตัวครูผู้สอนอีกด้วย

การเล่าเรื่อง หมายถึง การนำเอาเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต เช่น เรื่องในประวัติศาสตร์ นิทานพงศาวดาร เทพนิยาย ประสพการณ์ หรือเรื่องสั้นที่มีคติมาเล่าหรือพูดให้ผู้ฟังเข้าใจ ได้รับประโยชน์ตามชนิดของเรื่อง

ข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกเรื่อง

๑. การเลือกเรื่อง

เรื่องหรือหัวข้อที่จะนำมาอธิบายเล่าให้ฟัง ควรเป็น เรื่องที่อยู่ในความสนใจทันสมัยเหมาะสมกับวัย ความสามารถ พื้นความรู้ของเด็ก และควรจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทเรียนด้วย ในการนำเรื่องมาอธิบายและ เล่านั้น มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. เรื่องควรมีคุณค่าต่อพัฒนาการทางสติปัญญา และการใช้ภาษาของเด็ก
๒. ควรมีคุณค่าทางศีลธรรมจรรยา เป็นเรื่องที่สุภาพ และส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีงาม
๓. ควรเลือกเรื่องที่เหมาะสมกับสภาพของเด็ก คือ เหมาะสมกับวัย หรือ สติปัญญา

๔. ควรมีเรื่องหลาย ๆ ประเภทไม่ซ้ำกัน

๕. เรื่องไม่ยาวหรือสั้นเกินไป ไม่สับสนวุ่นวาย

๖. ไม่ควรเป็นเรื่องที่ทำให้เด็กเสียสุขภาพจิต เช่น เรื่องที่ทำให้เด็กเกิดความหวาดกลัว ซึ่งเป็นการทรมานใจเด็กอย่างร้ายแรง

๗. เรื่องราวที่นำมาเล่า ควรสนุกสนาน เราความสนใจ มีคติพจน์แฝงอยู่ แต่ไม่ควรเป็นเรื่องเพื่อฝัน ขาดเหตุผล เพราะอาจจะทำให้เด็กหลงเชื่ออย่างงมงาย

๘. เหมาะสมกับบรรยากาศของห้องเรียน

๙. มีความเกี่ยวข้องกับบทเรียน

๑๐. เนื้อเรื่องและสภาพต่าง ๆ ของเรื่อง เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเด็ก หรือเด็กเคยพบเห็นบ่อย ๆ หรืออยู่ในความสนใจของเด็ก

๑๑. สร้างความเป็นกันเอง และความสนุกสนานน่าสนใจแก่เด็ก

๑๒. ตรงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

๒. การเล่าเรื่อง

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ประสพผลสำเร็จในการเล่าเรื่อง ผู้เล่าควรปฏิบัติดังนี้

๑. อ่านเรื่องนั้นให้ตลอด แล้วจับจุดสำคัญของเรื่องให้ได้

๒. ถ้า เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเอง ควรใช้ภาษาง่าย ๆ เนื้อเรื่องไม่สับสน และควรตั้งจุดมุ่งหมายว่า จะให้ผู้เรียนคิด หรือทำอะไรจากการฟัง เรื่องนั้น

๓. ควรลำดับ เนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบไว้อย่างย่อ ๆ ตอนใดควรจะมีข้อปลีกย่อยเพิ่มเติม เช่น บทสุภาสิต คำพังเพย หรือตัวอย่างประกอบ เพื่อป้องกันมิให้เรื่องสับสนหลงลืม

๔. เตรียมอุปกรณ์ไว้ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องแต่ละตอน

๕. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับศัพท์ สำนวน โวหารต่าง ๆ โดยตลอด

๓. การสรุป

เมื่อเล่าเรื่องจบแล้ว ผู้เล่าจะต้องสรุปทุกครั้ง เพื่อช่วยให้ผู้ฟัง เข้าใจเรื่อง ได้ดีขึ้น เพราะเป็นตอนที่ผู้เล่าเฉลยปัญหาต่าง ๆ ในเรื่อง เป็นการเน้นหรือนะให้ผู้ฟังเห็นว่าเรื่องนั้น ๆ ต้องการสอนหรือให้ข้อคิดอะไรแก่ผู้ฟังบ้าง ชี้ให้เห็นคุณและโทษของการกระทำตามท้องเรื่อง ซึ่งผู้ฟังอาจนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือตนเองในชีวิตประจำวันได้

กลวิธีในการเล่าเรื่อง

๑. การใช้ท่าทางประกอบการเล่า การแสดงท่าทางที่ดีประกอบการเล่าเรื่อง จะช่วยให้ผู้ฟังสนใจอยู่เฉพาะผู้เล่า และ เนื้อเรื่องที่เล่า เท่านั้น ท่าทางการเคลื่อนไหวดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประกอบในคอนต่าต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑.๑ บทเจรจา นอกจากใช้น้ำเสียงแล้ว ยังสามารถใช้มือและแขนในการสื่อความหมายในลักษณะต่าง ๆ กันอีกด้วย

๑.๒ การเคลื่อนไหวของตัวละคร เช่น เดิน ริ่ง นั่ง ค่อย ๆ าลง ผู้เล่าอาจแสดงท่าทางไปตามบท

๑.๓ ความรู้สึกของตัวละคร เช่น โกรธ เกลียด รัก โศก พอใจ ดีใจ เสียใจ ฯลฯ ผู้เล่าควรแสดงท่าทางและสีหน้า ซึ่งซ่ง เอาจริง เอาจัง หรืออ่อนน้อมหรือ ยิ้มแย้มให้สอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในเรื่อง นอกจากนี้ความรู้สึกทางกาย เช่น ร้อน หนาว กระหาย เจ็บ ปวด ฯลฯ ก็ควรแสดงท่าทางประกอบด้วย

๒. การใช้ภาษาและน้ำเสียง

๒.๑ ภาษาที่ใช้ในการเล่าเรื่อง ได้แก่ภาษาของผู้เล่า คือ คำพูดของผู้เล่าที่ใช้บรรยายความเป็นไปของเรื่อง และภาษาของตัวละครในเรื่องที่สนทนากัน

ในการเล่าเรื่องนั้น ผู้เล่าต้องใช้ภาษาให้เหมาะกับระดับของผู้ฟัง ไม่ยาก หรือสูงจนเกินไป ควรจะเป็นถ้อยคำที่คุ้นหู เคยได้ยินได้ฟังบ่อย ๆ เป็นคำที่ฟังแล้วเกิด ภาพพจน์มีอารมณ์คล้ายตาม เนื้อเรื่อง เวลาเล่าไม่ควรพูดอ้อมค้อมวนไปเวียนมาจนผู้ฟัง สับสนไม่เข้าใจ เนื้อเรื่อง หรือจับความไม่ได้

๒.๒ น้ำเสียง ผู้เล่าเรื่องจำเป็นจะต้องเน้นเสียง หนัก-เบา ไปตาม โอกาสและเหตุการณ์ของเรื่อง ตัวอย่าง เช่น ใช้เสียงสั้น-ค้อย-เครือ คล้ายเสียงร้องไห้ เพื่อแสดงความเศร้าโศกเสียใจ เสียงสั้น รัว เร็ว อึกอัก เพื่อให้รู้ว่า กำลังตื่น เต็น ประหม่า หรือตกใจ เหล่านี้เป็นต้น จะช่วยเราใจผู้ฟังได้ดี ในการเล่าหรือบรรยายเรื่อง นั้น ควรให้เสียงดังชัดเจน ได้ยินเสียงอย่างทั่วถึง การเล่าเรื่องโดยใช้เสียงระดับเดียว

กันไปตลอดนั้น อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น ผู้เล่าจึงควรเว้นจังหวะ หรือมีกิจกรรมอื่น ๆ แทรกประกอบ เช่น การให้เด็กตอบคำถามในเรื่องที่กำลังฟังอยู่นั้นเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และกระตุ้นให้เด็กสนใจอยู่ตลอดเวลา

๓. การแสดงอารมณ์ออกทางสีหน้า เช่น ยิ้มแย้ม มีสีหน้าขึงตึง พยักหน้า ล่ำหน้า ฯลฯ เหล่านี้ ควรจะต้องนำไปใช้ในขณะที่กำลังเล่าเรื่องดำเนินอยู่ แต่ต้องให้เหมาะสมหรือตรงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดภาพพจน์ สนุกสนาน ตื่นเต้น เหมือนกับว่าได้อยู่ในเหตุการณ์เช่นนั้นจริง ๆ นอกจากนี้ผู้เล่าควรใช้สายตากวาดไปทั่วห้องและสบสายตากับผู้ฟังเป็นครั้งคราว เป็นการปลุกให้ผู้ฟังตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา หากผู้เล่าใช้สายตาพุ่งไปที่ผู้ฟังจุดใดจุดหนึ่ง เพียงจุดเดียว จะทำให้ผู้ฟังอื่น ๆ ขาดความสนใจที่จะฟัง และจะเข้าใจว่าผู้เล่าไม่สนใจตน ซึ่งอาจก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่นอันเป็นอุปสรรคในการฟังแทรกซ้อน ขึ้นมาได้

๔. การใช้อุปกรณ์ประกอบการเล่าเรื่อง มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อช่วยให้เด็กสนใจและเข้าใจ เนื้อเรื่องที่ฟังได้ดียิ่ง รวดเร็ว อุปกรณ์ที่กล่าวนี้มีหลายชนิดเช่น แผ่นภาพแผนที่ เครื่องบันทึกเสียงที่บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้แล้ว หุ่นกระบอกหรือหุ่นสวมมือ ตัวหนังสือของจริงหรือหุ่นจำลอง และอื่น ๆ ที่จำเป็น ทั้งนี้ครูผู้เล่าจะต้องเลือกและนำมาใช้ให้ตรงตามเนื้อเรื่องที่กำหนดไว้ว่า จะใช้อุปกรณ์ตอนใดจึงจะเหมาะสม อุปกรณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเล่าเรื่อง นอกจากเป็นสิ่งที่ครูจัดหาหรือที่ทำขึ้นเองแล้วควรเป็นผลงานของเด็กบ้าง เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน และให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดีด้วย

การให้นักเรียนเกิดจินตนาการและคิดหาเหตุผลจากการเล่าเรื่อง ทำได้ดังนี้

๑. เล่าเรื่องให้ค้างไว้ และให้นักเรียนแต่งต่อให้จบตามจินตนาการของนักเรียนเอง
๒. ขณะเล่าเรื่อง ครูตั้งคำถาม ถามนักเรียนเป็นบางตอน เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการฟัง และรู้จักคิดหาเหตุผล

๓. เมื่อเล่าจบเรื่องแล้ว ให้นักเรียนช่วยกันคิดตั้งชื่อเรื่อง

๔. แบ่งกลุ่มให้นักเรียนอภิปราย หลังจากฟัง เรื่องจบลงแล้ว

การ เล่านิทาน

การ เล่านิทาน เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ผู้เล่าจะต้องมีวิธีการ เพื่อให้ผู้ฟังเพลิดเพลิน มีจินตนาการคล้อยตามไปกับเนื้อเรื่อง เกิดข้อคิด และก่อให้เกิดคติในการดำเนินชีวิต

การ เล่านิทานนอกจากจะช่วยให้เกิดความเพลิดเพลินแล้วยังเป็น เครื่องมือที่ช่วยในการสอนของครูประสบผลสำเร็จคือนักเรียนสามารถ เข้าใจบทเรียนที่ครูสอน และช่วยแปรเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูให้แปลกออกไป ทั้งช่วยเราใจให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย

นอกจากนี้นิทานยังมีเสน่ห์จับใจ เด็ก เพราะนิทานส่วนใหญ่มักจะดำเนิน เรื่องไปอย่างรวดเร็ว ตรงไปตรงมา สามารถตอบคำถามของ เด็กได้ทันทีว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไรและผลเป็นอย่างไรและ เต็มไปด้วยความเคลื่อนไหวมีการกระทำตลอดเวลา เช่น พระเอกทำอะไร ผลเป็นอย่างไร และทำอย่างไรต่อไป การ เคลื่อนไหวนี้ เป็นที่ถูกใจเด็ก ทั้งยังสามารถสนองความปรารถนาในสิ่งที่เด็กอยากให้มีทั้ง ๆ ที่รู้ว่าในชีวิตจริงจะมีไม่ได้ เช่น สัตว์พูดได้ ต้นไม้พูดได้ คนเหาะ หายตัวได้ นิทานยังให้ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ให้ความตื่นเต้น ความสมปรารถนา ความหวาดเสียว ความขบขัน ความสงสาร ความเมตตา เช่น ผู้ร้ายจะต้องถูกลงโทษ พระเอกมักจะรบชนะแม่มดหรือยักษ์

ประเภทย่อยของการเล่านิทาน นิทานมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น

๑. นิทานประเภทตำนาน ซึ่งเรื่องที่เล่าอาจมีความจริงอยู่บ้าง โดยมาก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสถานที่หรือบุคคลสำคัญ ในสมัยโบราณ เช่น ตำนานเรื่องท้าวแสนแปด

๒. นิทานสุภาพิต เป็นนิทานที่แต่งเพื่อการสั่งสอน มีคติพจน์ เช่น นิทานที่แต่งโดยฮัสป

๓. นิทานชาวบ้าน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นเมืองและรู้จักกันดี เช่น ยายกับตา

๔. นิทานชาดก เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระชาติต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า เป็นเรื่องสำหรับสั่งสอนหรืออบรมคุณธรรมต่าง ๆ ที่เสวยในชาตินั้น ๆ

๕. นิทานที่เกี่ยวกับเทพเจ้าที่นับถือกันในสมัยโบราณ เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระราหู

๖. นิทานประเภทเทพนิยาย เป็นเรื่องราวที่แสดงถึงอำนาจอิทธิฤทธิ์เหนือมนุษย์ต่าง ๆ เช่น มีพวกแม่มด พ่อมก ยักษ์ เป็นตัวละคร ซึ่งมีอำนาจที่จะแปลงตนให้เป็นสิ่งต่าง ๆ ได้

ข้อปฏิบัติขณะ เล่านิทาน

๑. ใช้ท่าทางประกอบการเล่า ผู้เล่าควรใช้ท่าทาง หัว แขน มือ และการแสดงออกทางสีหน้าประกอบการเล่าด้วย เพราะจะทำให้การเล่านิทานชัดเจนและน่าสนใจยิ่งขึ้น สีหน้าแววตาของคนเล่าจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องตอนที่กำลังเล่า เพื่อจะได้โน้มน้าวให้ผู้ฟังมีความรู้สึกคล้อยตามเนื้อเรื่อง

๒. น้ำเสียง ต้องนำฟัง เปลี่ยนระดับเสียงได้ตามเนื้อเรื่อง เพื่อให้เห็นจริง เห็นจังก้าใช้ระดับเสียงเดียวจะน่าเบื่อจนง่วงนอน มีน้ำเสียงสูงต่ำ แสดงความรู้สึกในบางโอกาสผู้เล่าควรสามารถ เลียนเสียงร้อง และเสียงประกอบต่าง ๆ ให้เข้ากับเรื่องได้ และอาจแทรกบทกลกเพื่อดึงดูดความสนใจ

๓. การเน้น การหยุดเล่า เว้นระยะ เพื่อเร้าความสนใจ เมื่อถึงตอนสำคัญ ควรหยุดเล่าระยะหนึ่ง เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง

๔. การเรียงลำดับเรื่อง เรื่องที่เล่าจะต้องเรียงลำดับ ต้องรู้ว่าจุดสนใจควร จะอยู่ที่ตรงไหน ควรจะคลี่คลายเมตรงไหน

๕. ภาษา ใช้คำง่าย ๆ สั้น ๆ เหมาะกับระดับการศึกษา วัย ฯลฯ ของผู้ฟัง

๖. การสังเกตปฏิกิริยาของผู้ฟัง เพื่อตรวจสอบว่าผู้ฟังคงสนใจ เรื่องที่เล่า ตลอดเวลาหรือเปล่า อย่างไรก็ตาม การเล่านิทานอาจใช้กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑. เล่าด้วยวาจา ล้วน ๆ
๒. ใช้เพลง ดนตรี ประกอบ
๓. ใช้ภาพประกอบ
๔. ใช้สีหน้า น้ำเสียง ทำท่าทาง การแสดง ประกอบ

สิ่งพึงตเว้นในขณะที่เล่านิทาน

๑. ไม่เล่ารายละเอียดปลีกย่อยเกินไป เพราะจะทำให้ไม่เห็นความสำคัญของเนื้อเรื่อง
๒. ไม่ควรเบนออกจากเรื่องใหญ่ แล้วไปเล่า เหตุรอง หรือตัวละครรองจนทำให้เนื้อหาสาระสำคัญของเรื่องหมดความหมาย
๓. ระยะเวลาของการเล่า ไม่ควรนานเกินไป ไม่ควรเกิน ๓๐ นาที
๔. ไม่เปลี่ยนเนื้อเรื่องเดิม ซึ่งเป็นนิยายปรำปรา หรือนิทานชาวบ้าน เพื่อให้เหมาะกับสถานการณ์ เพราะจะทำให้เสียจุดมุ่งหมายของเรื่อง
๕. ไม่ควรเล่าหรืออธิบายตอนหนึ่งตอนใดนานเกินไปจนหมดสนุก

การเล่าชีวิตประวัติบุคคลสำคัญ

ควร เล่าชีวิตประวัติบุคคลสำคัญที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจมาหรือการกระทำของบุคคลหรือกิจกรรมที่ต้องการเล่า เพื่อโยงให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจ

การเล่าชีวิตประวัติบุคคลสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ วีรบุรุษ วีรสตรี นักประดิษฐ์ เป็นต้น ควรเล่าในเรื่องต่อไปนี้

๑. เป็นใคร แนะนำบุคคลนั้นในโอกาสอะไร
๒. ชีวิตปฐมวัย การศึกษา อาชีพ ชีวิตครอบครัว ลักษณะอุปนิสัยใจคอ
๓. ผลงานหรือวีรกรรม หรือ เหตุการณ์สำคัญในชีวิต ในข้อนี้อาจต้องเป็นรายละเอียดและเหตุผล เพราะผลงานคือหัวใจของชีวิตประวัติบุคคล

วิธีการเล่า

ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับเหตุการณ์ ผู้เล่าอาจนำเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมาขึ้นต้นก็ได้ แต่ข้อความที่นำมาพูดจะต้อง เชื่อมโยงไปสู่ตอนอื่น ๆ ได้

การเล่า เหตุการณ์สำคัญ

การเล่า เหตุการณ์สำคัญมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้เด็ก เกิดความรู้ความ เข้าใจและ เกิดทัศนคติตามจุดประสงค์ที่คาดหวังไว้ โดยต้องคำนึงว่า เรื่องที่นำมาเล่านั้นจะต้องสัมพันธ์ กับ เรื่องที่สอน เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานการศึกษาของผู้เรียน

กลวิธีในการเล่า

๑. ผู้เล่าต้องจำ เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างแม่นยำและ เรียงลำดับเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นก่อน-หลัง ได้ถูกต้อง
๒. ผู้เล่าต้องพยายามเน้นเสียง สูง-ต่ำ ทอกระยะ เพื่อให้เรื่องที่เล่าน่าสนใจ ยิ่งขึ้น
๓. ผู้เล่าจะต้องบอกรายละเอียด บางอย่างไว้ด้วย เช่น วัน เวลา สถานที่ บุคคลที่เกี่ยวข้อง และผลที่ได้รับ
๔. ผู้เล่าควรแสดงสีหน้าท่าทางประกอบการเล่า
๕. ขณะเริ่มเล่าควรเล่าให้ผู้ฟัง เห็นภาพพจน์ อย่าเล่ารายละเอียดจนเกินไป
๖. เมื่อจบเรื่องควรทำให้ผู้ฟังตื่นเต้น เช่น เฉลยสิ่ง เร้นลับ

การเล่าเรื่อง เปรียบเทียบ

ในการสอน เนื้อหาแต่ละวิชามักจะมีข้อความที่เข้าใจยาก หรือ เป็นนามธรรม ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจกระจ่างแจ้ง วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ เกิดความเข้าใจและ ได้ความคิดรวบยอดที่ถูกต้องก็คือ การเปรียบเทียบสิ่งนั้นให้เป็นรูปธรรม หรือ เปรียบเทียบสิ่งนั้นกับ ประสบการณ์ที่นักเรียนรู้จักมาแล้ว โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียน เข้าใจอย่างรวดเร็วและ ถูกต้อง เป็นสิ่งช่วยให้การสอนบทเรียนนั้น ไม่น่าเบื่อและไม่เคร่งเครียดในเนื้อหามากเกินไป

รวมทั้งยังช่วยให้บรรยากาศในการสอนของครูและนักเรียน เป็นกันเองทำให้ผู้เรียน เกิดความทรงจำและประทับใจในบทเรียนนั้นไปได้นาน

ซึ่งที่จะนำมาใช้ในการ เปรียบเทียบ

๑. ชีวิตประจำวัน
๒. นิทาน
๓. ประสบการณ์
๔. เกร็ดความรู้อื่นๆ
๕. สุภาษิต
๖. การทดลอง ฯลฯ

เกณฑ์ที่ดีสำหรับการเล่า เรื่อง เปรียบเทียบ

๑. เรื่องที่นำมา เปรียบเทียบจะต้องสัมพันธ์กับ เรื่องที่สอน
๒. ต้อง เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นนั้น ๆ
๓. ต้องชัดเจนสามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟัง ค่อยๆติดตามได้

การเล่า เรื่อง เสริมบทเรียน

บทเรียนที่ครูนำมาสอนนั้นหากครู เน้น เฉพาะ เนื้อหา มากเกินไป อาจจะทำให้ นักเรียนเกิดความ เบื่อหน่ายได้ โดยเฉพาะบทเรียนที่ครูนำมาจากหนังสือแบบเรียน เพราะนักเรียนสามารถอ่านหรือทำความเข้าใจ เกี่ยวกับบทเรียนนั้น ๆ ด้วยตนเองได้ แต่ครูก็จำเป็นต้องสอนตาม เนื้อหาในหลักสูตร ร้อยทั้งเสี่ยงไม่ได้ เพื่อเป็นการขจัดความ เบื่อหน่ายในการ เรียนของ เด็กดังกล่าวแล้วครูจำเป็นต้องมีกลวิธีต่าง ๆ มาช่วย เพื่อให้ ปัญหา เหล่านี้ลดน้อยลงหรือหมดไป และจะทำให้การ เรียนการสอนดำเนินไป สู่จุดหมายตาม ต้องการได้

วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ครูเอาชนะอุปสรรคดังกล่าวแล้วนั้นได้ก็คือ การนำ เรื่องราว ที่มีจุดมุ่งหมาย เดียวกันกับบทเรียนที่ครูสอนมา เล่า หรืออธิบาย เสริม เพื่อให้บทเรียนมีความ

หมาย และเร้าความสนใจของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่าง เช่นบทเรียนวิชาภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เรื่องสยามานุสสติ ซึ่งมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความรักชาติ คนไทย
ต้องรู้จักครูที่มารุกรานประเทศไทย เรื่องที่ครูควรจะนำมาเล่า เสริมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความ
เป็นชาตินิยม คือ เรื่องราวของบรรพบุรุษไทยที่กล้าหาญและ เสียสละ เพื่อประเทศชาติมา
แล้วในอดีต เช่น ขาวบ้านบางระจัน พระนเรศวรมหาราช ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร
ท้าวสุรนารี เป็นต้น

สิ่งที่จะนำมาใช้เล่าเสริมบทเรียน

๑. ชิวประวัติ เช่น บทเรียนเรื่องแรงโน้มถ่วง อาจจะนำประวัติของ นิวตัน
ผู้ค้นพบกฎแห่งแรงโน้มถ่วงมาเล่าประกอบ
๒. เรื่องราวในประวัติศาสตร์
๓. ประสบการณ์ของครูหรือนักเรียน
๔. ข่าวจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อมวลชนอื่น ๆ
๕. นิทานต่าง ๆ

ประโยชน์ของการเล่าเรื่อง

๑. การเล่าเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิทานที่สนุกสนานจะช่วยให้เกิด
สัมพันธภาพที่ดี ระหว่างครูและนักเรียนครูที่สามารถเล่าเรื่องต่าง ๆ ได้ดีจะเป็นครูที่มีความ
คุ้นเคยสนิทสนมกับเด็กเป็นอย่างดี และจะเป็นที่รักของเด็กด้วย
๒. การเล่าเรื่องต่าง ๆ จะช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี ที่สนุกสนานในห้องเรียน
ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด หรือความเหนื่อยหน่ายจากการ เรียนในบทเรียน นักเล่า
เรื่องที่สามารถจะนำกลวิธีไปใช้กับสถานการณ์ตึงเครียดให้ผ่อนคลายลงได้
๓. การเล่าเรื่องราวต่าง ๆ แทรกเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ลงไปจะช่วยให้เด็กได้
รับทั้งความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และได้รับความรู้โดยไม่รู้สีกตัว ซึ่งโดยธรรมชาติของ
เด็กแล้ว การแฝงคำสอนลงไปในกาเล่าเรื่อง ย่อมทำให้เด็กพอใจและได้ผลมากกว่า

การบอกเล่าโดยตรง การเล่าเรื่องต่าง ๆ จึงเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์การสอนอย่างหนึ่งที่เด็กเต็มใจรับ

๔. การเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่แฝงคติ ปรัชญา หรือข้อคิดบางประการ จะช่วยในการอบรมเด็ก เด็กมักจะทำแบบอย่างที่ดีในเรื่องราวที่เล่า หรือเกิดแนวคิดอันจะทำให้เด็กที่มีความประพฤติดี หรือมีคุณธรรมต่าง ๆ

๕. การเล่าเรื่องจะใช้เป็นเครื่องเร้าความสนใจในการเรียนการสอน เป็นการช่วยให้เด็กเกิดความสนใจและมีความตื่นตัวในการเรียนตลอดเวลา

๖. การเล่าเรื่องอาจจะใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการเชื่อมโยงไปสู่การแสดงออกในทางริเริ่ม สร้างสรรค์ และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น

๖.๑ ส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ซึ่งอาจจะเป็นการให้เด็กวาดภาพตามความนึกคิดหลังจากฟังครูเล่า

๖.๒ ทำให้เด็กคิดเป็น รู้จักคิดเปรียบเทียบหรือคิดโยงสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ มีเหตุมีผลในการวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งอาจจะเป็นการให้เด็กได้ร่วมกันอภิปรายหลังจากฟังการเล่าเรื่องแล้ว

๖.๓ เสริมทักษะในการสื่อความหมาย การใช้ภาษาการจดจำ เนื้อเรื่องหรืออื่น ๆ ซึ่งอาจจะทำได้โดยการให้เด็กเล่าเรื่องที่ฟังใหม่

๗. การเล่าเรื่องมีประโยชน์กับผู้เรียนโดยตรง คือ

๗.๑ ทำให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และช่วยให้ผ่อนคลายอารมณ์ที่เคร่งเครียดจากบทเรียน

๗.๒ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางภาษา เด็กรู้จักคำมากขึ้น รู้จักเก็บใจความและเนื้อเรื่องต่าง ๆ ที่ได้รับฟัง

๗.๓ ช่วยฝึกให้เด็กรู้จักแสดงออกในทางต่าง ๆ เช่น รู้จักพูด และกล้าแสดงออกในทางความคิดต่าง ๆ

๗.๔ ช่วยฝึกให้เด็กเป็นผู้รู้จักฟัง มีสมาธิ รู้จักสำรวมกิริยาของตน

๕. ทักษะการใช้คำถาม

เป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับการสอนของครู เพราะจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถทราบถึงพื้นฐานความรู้ และความสามารถของผู้เรียน สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิด ค้นคว้า รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนการสอนว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่อีกด้วย

หลักในการใช้คำถาม

๑. ถามด้วยความมั่นใจ คำถามต้องใช้ความคิด อาจยากเกินกว่าที่จะคิดได้ทันทีทันใดในขณะที่สอน ด้วยเหตุนี้ถ้าไม่คิดเตรียมไว้บ้าง ผู้สอนจะขาดความมั่นใจในการถามอาการที่ปรากฏชัด เมื่อครูขาดความมั่นใจได้แก่คำถามขาดความชัดเจน ถามวกไปวนมา บางครั้งก็เป็นคำถามที่นักเรียนไม่อาจจะหาคำตอบได้ ไม่ว่าจะใช้ข้อเท็จจริงหรือความคิด

ตัวอย่างคำถามที่ขาดการเตรียม

- "ทองคำด้วยอะไร" (ครูถามพร้อมทั้งยกสร้อย ทองที่ข้อมือให้อู)

แทนที่จะถามว่า

"สร้อยทองคำมีโลหะอะไรผสมอยู่ด้วย"

๒. ความกลมกลืนในการถาม ครูบางคนอธิบายเรื่องที่จะสอนติดต่อกันเป็นช่วงยาวแล้วจึงถามรวบยอดตอนท้าย เวลาใช้ข้ออุปกรณ์การสอนหรือเขียนกระดานคำก็ตั้งหน้าทำการกิจนั้น ๆ จนเสร็จโดยไม่มีคำถามเลย การทำเช่นนี้ ผลแห่งการเรียนจะไม่ดีเท่ากับการใช้คำถามให้สลับกลมกลืนไปกับกิจกรรมการสอน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและความเข้าใจชัดเจนขึ้น

ตัวอย่างคำถามและความกลมกลืนในการถามกับกิจกรรม

- (ครูใช้น้ำตาลลงในแก้วน้ำและใช้ช้อนคน)

ครู "ครูกำลังผสมอะไรเข้าด้วยกัน"

นักเรียน น้ำตาลกับน้ำ

(ครูคนไปเรื่อย ๆ และตั้งทิ้งไว้สักพัก)

ครู เธอยัง เห็นน้ำตาลอยู่ในแก้วน้ำหรือไม่

นักเรียน ไม่เห็น

๓. ถามให้เป็นภาษาพูดง่าย ๆ การใช้คำถามเป็นการเป็นงานเกินไป อาจทำให้ผู้เรียน เห็นเป็น เรื่องยากและไม่คล่องตัวที่จะตอบ เช่น การใช้คำที่มีความหมายสูงเกินกว่าระดับความรู้ของผู้เรียน หรือใช้คำถาม เป็นภาษา เขียน ซึ่งอุลัลักษณะ เป็นปัญหา มากกว่า คำถามที่จะใช้ระหว่างการสอน เช่น

ตัวอย่างคำถามซึ่งถาม เป็นภาษาพูด

- เธอจะ ทำอย่างไร กับ เสื้อผ้าที่สกปรก

อาจ เปลี่ยนให้ เป็นคำถามง่าย ๆ ว่า

เวลา เสื้อผ้าสกปรก เราจะ ทำอย่างไรดี

๔. เว้นระยะให้คิด (การทอดระยะ) อย่า เร่งรัดคำตอบจากผู้เรียนมากเกินไป หลังจาก ที่ถามแล้วควร ทอด เวลา เล็กน้อย เพื่อให้ผู้เรียนจะได้รวบรวมความคิด ในการตอบ การใช้คำถาม มากเกินไป ความจำ เป็นมัก เกิดขึ้น ในกรณี เช่นนี้ ทั้งนี้ เพราะครู คาดหมาย คำตอบ จากผู้เรียนไว้ ก็มีที่จะ รอคอย ให้ผู้เรียน คิดไม่ ค่อย ได้ หรือ เกรงว่าจะตอบ ไม่ตรงกับ ที่คาดไว้ ครูมักจะ ถามนำ เสียจนผู้เรียน เกือบ ไม่ ต้อง คิด เลย หรือ มิฉะนั้น ก็ เป็นการถาม เองตอบเอง ซึ่งพบ อยู่ เสมอ การ เว้นระยะ ให้คิด มี ประโยชน์ ๒ ประการ คือ

๑. นักเรียน ได้ฝึกการ มีส่วนร่วม มากกว่า การถาม เร็วตอบ เร็ว

๒. นักเรียน จะคิด ได้ สมบูรณ์ ยิ่ง ขึ้น

ตัวอย่างคำถาม เว้นระยะให้คิด

- นักเรียน เคย เห็น ไบโม่ อะไรบ้าง ที่ไม่มี สีเขียว ... (ครู ใช้ สายตา สำรอง

นักเรียน ไปทั่ว ๆ ระยะเวลา ประมาณ ๒-๓ วินาที แล้ว จึง เรียก นักเรียน ให้ตอบ)

๕. การเลือกถาม ครูควรรู้เทคนิคบางอย่างเกี่ยวกับการถามนักเรียน ดังนี้

๕.๑ ถามคนที่สมัครใจจะตอบพอ ๆ กับคนที่ไม่สมัครใจตอบในที่นี้หมายถึง การที่มีนักเรียนสองประเภท พวกหนึ่งชอบ เสนอตัวที่จะตอบบ่อย ๆ ทั้งที่บางครั้งก็ยังไม่แน่ใจว่าจะตอบได้และประเภทที่พอจะตอบได้ แต่ไม่ยอม เสนอตัว ครูต้องใช้ดุลพินิจที่จะเรียกเด็กทั้งสองประเภทนี้ตอบ โดยพิจารณา เหตุการณ์อันสมควร

๕.๒ ไม่ควรเรียกนักเรียนที่ขาดเรียนเป็น เวลานานตอบ หรือไม่ควรเรียกนักเรียนที่ครูรู้ว่า ไม่มีความรู้ต่อเนื่องในเนื้อหาที่ครูสอน เพราะการทำเช่นนั้นอาจทำให้ผู้เป็นการจับผิดได้

๕.๓ ไม่ควรเรียกนักเรียนที่มีข้อบกพร่องส่วนตัวบางอย่าง เช่น พูดติดอ่าง พูดไม่ชัด ครูอาจจะซักถาม เป็นส่วนตัวดีกว่าจะ เรียกให้ตอบในชั้นเรียน

๕.๔ พยายามหลีกเลี่ยงการ เรียกตอบพร้อมกันทั้งชั้น แต่ให้ตอบเป็นรายบุคคลและกระจายคำถามให้ทั่วถึง

๖. การถามให้ตอบหลายคน

๖.๑ การถามให้ตอบได้หลายคน เป็น เทคนิคที่มุ่งให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสนทนา มากขึ้น เพราะบางครั้งครูมักจะถามผู้เรียนที่คล่องแคล่วหรือตอบถูกบ่อย ๆ การทำเช่นนี้ จะทำให้ผู้เรียนคนอื่นลดความสนใจในคำถามของครู การถามให้ตอบได้หลายคนมีหลักดังนี้

๑. ให้โอกาสผู้เรียนพูดมากกว่าครู

๒. การที่ครูเป็นผู้ถาม ต้อง เอาใจใส่ว่าผู้เรียนตอบคำถามนั้นว่าอย่างไร

เทคนิคการถามแบบการถามให้ตอบหลายคนคือครูจะถามคำถาม เดียว ในขณะที่เดียวกับผู้เรียน จะสามารถตอบได้หลายคน

๗. ครูควรปฏิบัติอย่างไรต่อคำตอบของนักเรียน ปฏิบัติของครูต่อคำตอบของนักเรียนนั้น เป็นสิ่งสำคัญมากที่จะส่งเสริมหรือบั่นทอนความคิดและกำลังใจในการเรียนได้ โดยทั่วไปคำตอบแบ่งออกเป็น ๔ ประเภทคือ ตอบถูก ตอบผิด ตอบถูกบางส่วน และไม่ตอบเลย

"คำตอบที่ถูกต้อง" เมื่อนักเรียนตอบถูก ครูควรแสดงความชื่นชม อาจใช้คำพูดเช่น "ดี" "ถูกต้อง" "ดีมาก" ฯลฯ หรืออาจใช้กิริยาที่แสดงออกถึงการยอมรับและยินดีต่อคำตอบที่ถูกต้อง เป็นต้นว่า พยักหน้า ยิ้มรับ หรือทำทางอื่น ๆ ที่สั่งให้เห็นความพอใจหรือความพึงพอใจ ทั้งนี้ต้องพิจารณาให้ เหมาะสมกับความยากง่ายของคำถามและระดับความสามารถของผู้เรียน เช่น ถ้าเด็กเรียนอ่อนตอบคำถามได้ ครูควรชมทันที แต่ถ้าเด็กเรียนเก่งตอบคำถามธรรมดาได้ อาจแสดงกิริยายอมรับก็พอ แต่ถ้าคำถามใดมีความยากแล้วเด็กตอบได้แม้ว่าจะ เป็นเด็กเก่ง ก็ควรได้รับการยกย่อง เช่นกัน

คำตอบที่ไม่ถูกต้อง: เมื่อนักเรียนตอบคำถามไม่ถูก สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติคือ

- ไม่ยาะเย้ยด้วยคำพูดหรือทำทางให้นักเรียนเสียใจ
- ไม่ควรใช้คำว่า "ผิด" หรือ "ไม่ใช่" อาจลดลงเป็น "ยังไม่ถูกทีเดียว ลองคิดดูใหม่ซิ"
- ไม่ควรตำหนิ เรื่องส่วนตัว เช่น ตอบอะไรฟังไม่ได้ความเลย
- ไม่พูดทับถมนักเรียน เช่น "ผิดแล้วว่าต้องไม่ได้" หรือ "นี่คงไม่ได้อ่านหนังสือมาเลยใช่ไหม"
- อย่าแสดงเฉยเมยเมื่อเด็กตอบไม่ถูก ควรมีอาการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อาจจะบอกให้ลองคิดดูใหม่ อาการเฉยเมยของครูปล่อยให้ เกือ เมื่อตอบผิดแล้วก็พาลไปถามคนอื่นโดยไม่สนใจ นับว่าเป็น การบั่นทอนกำลังใจของนักเรียนเช่นกัน

คำตอบที่ถูกต้องบางส่วน นักเรียนบางคนอาจจะตอบคำถามได้ไม่ตึ้นัก ครูพยายามหาทางยอมรับในบางส่วนของคำตอบที่ถูกต้อง เช่น พูดว่า "นักเรียนตอบว่า... นับว่าเป็นความคิดที่ดี...." นอกจากนี้ ครูอาจให้นักเรียนคนอื่นช่วยขยายคำตอบของนักเรียนที่ยังตอบไม่ได้พอหรือถ้ามีสิ่งใดที่ครูจะช่วย เพิ่ม เต็มได้ก็ควรจะทำ

ไม่ตอบเลย ในกรณีที่คำถามของครูไม่มีใครตอบเลยควรทำดังนี้

- อธิบายคำถามให้เข้าใจง่ายขึ้น อาจใช้คำพูดว่า "ครูจะถามใหม่นะ.."
- ในกรณีที่นักเรียนไม่สนใจคำถามของครู เลย ครูอาจขยายคำถามนั้นให้หน้า

สนใจ โดยการเล่าเรื่องประกอบหรือใช้อุปกรณ์การสอน หรือแนะนำให้นักเรียนอ่านหนังสือซึ่งเกี่ยวกับคำถามนั้น ๆ อันจะเป็นแนวทางให้นักเรียนตอบคำถามได้ในโอกาสต่อไป

๔. ใช้คำถามหลายประเภทในการสอนแต่ละครั้ง ข้อนี้หมายความว่า เวลาสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งควรกระจายคำถามออกไป นับตั้งแต่คำถามง่าย ๆ จนถึงคำถามที่ต้องใช้ความคิดกว้างขวาง สำหรับสัดส่วนที่จะใช้คำถามอย่างไร้มน้อยนั้นแล้วแต่ลักษณะของเนื้อหา เท่าที่พบคำถามส่วนมากที่ครูใช้ มักจะเป็นคำถามความจำและการสังเกต ครูน่าจะลองหัดตัวเองทุกครั้งในการเตรียมการสอนว่าในบทเรียนนั้น ๆ เราจะมีการถามประเภทใด และจะใช้ในตอนไหนบ้าง

ตัวอย่าง

" เธอเห็นอะไรในภาพภาพนี้" (ถามการสังเกต)

" รั้ว"

" เธอเคยเห็นรั้วบ้างไหม" (ถามความจำ)

" รั้วในรูปนี้มีอะไรต่างจากรั้วที่เธอเคยเห็น" (ถามให้เปรียบเทียบ)

" เธอคิดว่ารั้วธรรมดาจะเทียมเกรียนได้มากเหมือนรั้วในภาพนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด" (ถามคาดคะเน)

๕. การใช้ ท่าทาง เสียง เป็นส่วนประกอบ ในการถาม บรรยากาศของการใช้คำถามจะดียิ่งขึ้น ถ้าครูจะใช้ท่าทางประกอบหรือแทนถ้อยคำที่จะต้องให้ซ้ำซาก ซึ่งจะแยกเป็นส่วนที่จำ เป็นดังนี้

๕.๑ เน้นเสียงในตอนที่เห็นว่า เป็นจุดสำคัญของคำถาม

๕.๒ ใช้ท่าทางถามแทนคำพูด เช่น สีหน้าและสายตาที่แสดงความเป็นปัญหา จะจูงใจให้นักเรียนที่ต้องการจะถาม ทั้งนี้ต้องมีคำถามที่ต่อเนื่องกันมาก่อน

๕.๓ ใช้ตำแหน่งที่ครูยืนและใช้สายตาคู่มชี้ไปด้วยในขณะที่ถาม เป็นต้นว่า

เมื่อถามผู้เรียนที่อยู่ทางด้านซ้ายของห้อง ครูก็ควรไปยืนทางด้านขวา เมื่อเรียกผู้เรียนยืนขึ้นตอบแล้ว ครูก็ควรกวาดสายตาไปทั่วห้องด้วย การทำเช่นนั้นนอกจากจะเป็นการคุมชั้นเรียนด้วยแล้ว จะเป็นการบังคับให้ผู้เรียนต้องตอบด้วย เสียงกังซัด เจนไต่ยกันทั่ว

๔.๔ การรับคำตอบโดยใช้สีหน้า ท่าทาง หรือคำพูดย่อ ๆ เป็นส่วนหนึ่ง ที่ช่วยให้บรรยากาศของการถาม-ตอบยิ่งขึ้น หนึ่งการย้าคำถามอยู่บ่อย ๆ รวมทั้งการทวนคำถามของผู้เรียนทุกครั้ง เป็นสิ่งที่ครูควรหลีกเลี่ยง เพราะนอกจากไม่จำเป็นแล้วยังทำให้นักเรียนเป็นคนขาดความตั้งใจที่จะฟัง เพราะคิดว่าครูต้องพูดซ้ำอยู่เรื่อย ๆ

๑๐. การใช้คำถามรุก บางทีคำถามของนักเรียนมีลักษณะผิวเผินไม่ชัดเจน ถ้าครูรู้จักป้อนคำถามต่อเนื่องไปอีก สามารถปลุกความรู้และขยายความคิดของนักเรียนมากยิ่งขึ้น บางครั้งคำตอบครั้งแรกของนักเรียนอาจเกิดความไม่เข้าใจจริง เมื่อครูซักถามต่อไป จึงทำให้ครูแก้ไขความเข้าใจผิดได้ทันที การถามรุกมีจุดมุ่งหมายหลายประการ เช่น

๑๐.๑ เพื่อต้องการความชัดเจน ครูอาจจะถามซ้ำว่า "นักเรียนเธอแน่ใจหรือ" "ไหนลองทานที่ตอบไปแล้วซิ" "ที่บอกว่าล้างผักให้สะอาดนั้นล้างอย่างไร"

๑๐.๒ เพื่อต้องการให้เกิดการคาดคะเนใช้เหตุผล เช่น "ทำไมนักเรียนถึงคิดเช่นนั้น" "ถ้าไม่เป็นอย่างนี้นั้นละ" "ในทางตรงข้ามกันที่ฝึกเรียนเธอว่าจะเป็นอย่างไรร"

๑๐.๓ เพื่อต้องการสรุป เช่น "ไหนลองย่อเรื่องที่เราเล่ามาว่ามีประโยชน์อย่างไร"

๑๐.๔ เพื่อต้องการแนะแนวทางโดยใช้ประสบการณ์เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ เช่น

ครู "ถ้ามีส้มอยู่ห้าผลจะให้ เด็กสองคนจะได้คนละเท่าไร"

นักเรียน "แบ่งไม่ได้"

ครู "ถ้ามีส้มอยู่ ๔ ผล แบ่งให้เด็กสองคนคนละเท่าไร"

นักเรียน "คนละสองผล"

ครู "ถ้ามีส้มอยู่หนึ่งผลจะแบ่งให้ เด็กสองคนจะทำอย่างไร"

นักเรียน	"คนละครึ่งผล"
ครู	"ตอบได้หรือยังว่าถ้ามีห้าผลจะได้คนละครึ่งเท่าไร"
นักเรียน	"สองผลครึ่ง"

ลักษณะคำถามที่ดี

๑. ส่งเสริมให้นักเรียนตอบโดยใช้ความรู้ระดับต่าง ๆ ไม่ใช่ใช้แต่ความจำเพียงอย่างเดียว
๒. ชัดเจน ไม่กำกวม หรือวกวน และไม่ใช่ประโยคที่ซับซ้อน
๓. ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดและเกิดความคิดสร้างสรรค์
๔. ไม่เป็นคำถามซ้อนคำถาม หรือคำถามเชิงปฏิเสธ
๕. เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

ประเภทของคำถาม

๑. คำถามที่ใช้ความคิดพื้นฐาน เป็นคำถามง่าย ๆ ไม่จำเป็นต้องใช้ความคิดสูงนัก เราใช้คำถามชนิดนี้ เพื่อให้นักเรียนระลึกถึงความรู้เดิม หรือเพื่อให้พิจารณาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เป็นคำถามที่ครูสามารถถามได้ง่าย และเหมาะที่จะใช้เพื่อฝึกให้เกิดความคล่องในการถาม นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะพัฒนาความสามารถของผู้สอนไปสู่คำถามที่ใช้ความคิดสูงขึ้น คำถามลักษณะนี้แบ่งออกได้เป็นสองประเภท ดังนี้

๑.๑ ความจำ เป็นคำถามที่จะได้คำตอบจากความรู้ที่เรียนผ่านมาแล้วหรือจากประสบการณ์ของผู้ตอบ ซึ่งคำถามอาจเป็นข้อเท็จจริงโดด ๆ หรือข้อเท็จจริงหลาย ๆ อย่างสัมพันธ์กัน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ นิยาม กฎ ระเบียบ จำดับชั้น การจัดประเภท เทณฑ์ วิธีการ และหลักวิชา นอกจากนี้ยังรวมถึงการเล่าเรื่อง หรือยกตัวอย่างประกอบโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาด้วย

ตัวอย่างคำถามความจำ

- แม่น้ำสายใดที่ยาวที่สุดในโลก
- อาหารโปรตีนให้คุณค่าอย่างไร ฯลฯ

๑.๒ การสังเกต คำถามชนิดนี้จะได้คำตอบจากประสบการณ์ตรง โดยผู้ตอบต้องอาศัยประสาทสัมผัส ลักษณะของคำตอบ จะเป็นการบอกถึงรูปร่าง ลักษณะ ส่วนประกอบ หรือคุณสมบัติ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการที่สังเกตเห็น

ตัวอย่างคำถามการสังเกต

- จากการทดลองนี้ แบ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

๒. คำถามเพื่อการคิดค้น เป็นคำถามที่ผู้ตอบจะต้องใช้ขั้นตอนของความคิดซับซ้อนขึ้นกว่าความคิดพื้นฐาน แนวทางที่จะคิดอาจแยกออกไปได้หลายลักษณะ แล้วแต่จุดหมายปลายทางที่ต้องการจะตอบ อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ของคำถามต้องการคำตอบที่ดีที่สุดหรือถูกต้องที่สุดตามข้อเท็จจริง เราอาจแบ่งลักษณะของคำถามประเภทนี้ได้หลายอย่าง เช่น

๒.๑ ความเข้าใจ เป็นคำถามที่ผู้ตอบใช้ความรู้เดิมมาแก้ปัญหาใหม่ ซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของเก่า หรือสถานการณ์ใหม่ แต่ใช้เรื่องราวเก่าที่เคยรู้มาดัดแปลง เป็นรูปใหม่ รูปแบบของคำถามความเข้าใจ มีลักษณะเป็นการ แปลความ ตีความ และขยายความ

ตัวอย่างคำถามความเข้าใจ

- ทำไมประชาชนในภาคต่าง ๆ จึงมีอาชีพต่างกัน

๒.๒ การนำไปใช้ เป็นคำถามที่ผู้ตอบอาศัยความคิดพื้นฐานและความเข้าใจ นำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในเรื่องราวอื่น ๆ อย่างถูกต้อง ดังนั้นคำถามของครูจึงต้องกำหนดสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากตำราให้นักเรียนลองหาวิธีแก้ปัญหา

ตัวอย่างคำถามการนำไปใช้

- นักเรียนจะใช้คำว่า ขอบคุณ ในเวลาใดบ้าง

๒.๓ การเปรียบเทียบ เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องวิเคราะห์เรื่องราวออกมาเป็น ส่วนย่อย ๆ และพิจารณาว่าสิ่งใดสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญ มีมูลเหตุหรือจุดมุ่งหมายอย่างไร เป็น การเปรียบเทียบที่ต่างผ่านการคิดจากหลักเกณฑ์ ต่างกับการเปรียบเทียบที่ต้องใช้เฉพาะการ สังเกต

ตัวอย่างคำถามเปรียบเทียบ

- ลมบกกลมทะเลมีสิ่งใดที่คล้ายกัน

๒.๔ เหตุและผล เป็นคำถามที่ผู้ตอบต้องหาความสัมพันธ์ของ เรื่องราวหรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร รูปแบบของคำถามเหตุและผลอาจเป็น การถามความสัมพันธ์ของ เรื่องราว บุคคล ความคิด

ตัวอย่างคำถามเหตุและผล

- เพราะเหตุไรคนหมู่มากที่ถูกรวบจึงมีใบสีขาว

๒.๕ สรุปหลักการ เป็นคำถามที่ผู้ตอบมีการวิเคราะห์หามูลเหตุ หรือความสำคัญ ของ เรื่องราวนั้นแล้ว รวมทั้งเห็นความสัมพันธ์ของ เรื่องราวหรือเหตุและผลเหล่านั้น จึงจะ สามารถลงสรุปหลักการได้

ตัวอย่างคำถามสรุปหลักการ

- นิทานที่จบลงไปนี้ให้คติกับเราอย่างไร

๓. คำถามที่ขยายความคิด ลักษณะของคำถามประเภทนี้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตอบโดยใช้ความคิดเห็นส่วนตัวเองมากที่สุด เป็นคำถามที่ไม่กำหนด แนวทางคำตอบไว้ว่าจะต้องเป็นอย่างไร จึงไม่มีคำตอบที่ถูกต้องหรือผิดชัดเจน คำถามเหล่านี้มี ประโยชน์ในการใช้เป็นจุดเริ่มต้น ให้ผู้เรียนมีแนวความคิดกว้างขวางออกไปนอกเหนือจาก การคิดเพื่อข้อเท็จจริง แนวโน้มของคำถามประเภทนี้มีลักษณะต่าง ๆ เช่น

๓.๑ คาคคะเน เป็นคำถามเชิงสมมุติฐาน หรือสมมุติ เหตุการณ์ซึ่ง เป็นไปได้ หรือยัง เป็นไปไม่ได้ คำตอบย่อม เป็นไปได้หลายอย่าง การที่ประมวลคำตอบที่ดีที่สุดออกมา ได้ต้องอาศัย การอภิปรายหรือหาข้อมูลเพิ่ม เติม

ตัวอย่างคำถามคาคคะเน

- ถั่วที่เพาะไว้ทำไมไม่งอกทุกต้น

๓.๒ การวางแผน เป็นคำถามที่ผู้ตอบเสนอแนวคิด วางโครงการหรือเสนอ แผนงานใหม่ ๆ แล้วแต่จุดประสงค์ของคำถาม ผู้ตอบอาจประมวลข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ ผนวกกับความคิดของตนเอง แล้วเสนอออกมาเป็นคำตอบ

ตัวอย่างคำถามเพื่อวางแผน

- ทำอย่างไรจึงจะกำจัดยุงให้หมดไปจากบ้านเราได้

๓.๓ การวิจารณ์ คือคำถามที่ต้องการให้ผู้ตอบพิจารณา เรื่องราวหรือเหตุการณ์ ในด้านความเหมาะสม ข้อดี ข้อเสีย ซึ่งผู้ตอบย่อมมีความคิดเห็นที่อาศัยทัศนคติของตนเป็น มาตรฐาน ลักษณะของคำถามอาจก่อให้เกิดการอภิปรายอย่างกว้างขวาง

ตัวอย่างคำถามการวิจารณ์

- นักเรียนคิดว่ารถยนต์มีส่วนดีและส่วนเสียอย่างไร

๓.๔ การประเมินค่า คือคำถามเพื่อให้เกิดการวินิจฉัยศรัทธาโดยสรุปอย่าง มีหลักเกณฑ์ อาจ เป็นการตีค่าความคิดเห็น ผลงานต่าง ๆ วัสดุสิ่งของ อย่างไรก็ตามแม้จะ ต้องการให้มีอิสระในการประเมินค่า แต่การกำหนดเกณฑ์ก็ยัง เป็นสิ่งจำเป็น เช่น กำหนด เกณฑ์ของระเบียบแบบแผน เกณฑ์ที่สังคมปัจจุบันยอมรับ

ตัวอย่างคำถามประเมินค่า

- จาก เรื่องที่ครูเล่ามานี้ นักเรียนคิดว่าบุคคลใดในเรื่องที่ดีที่สุด

๔. คำถามเพื่อให้นักเรียนได้คิด

๔.๑ การปูพื้นฐาน (Prompting) นำมาใช้เมื่อมีคำตอบว่า ไม่ทราบ หรือ ไม่มีเหตุผล หรือถูกเป็นบางส่วนการปูพื้นฐานจะช่วยชี้แนะแนวทางให้นักเรียน เข้าใจ ว่าครูต้องการคำตอบเช่นใด ครูถาม " ผักสดวิญญูท่าทางอาหารอย่างไร " ถ้านักเรียนตอบ " ไม่ทราบครับ " ครูอาจปูพื้นเพื่อให้นักเรียนมองเห็นลู่ทางว่าจะตอบอย่างไร เช่น " นักเรียน เคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า กินผักบุ้งแล้วทำให้ตาหวานหรือไม่ " นักเรียนจะมองเห็นลู่ทางเดียวกับวิตามิน เอขึ้นมา

ข้อควรจำ อย่างบอกนักเรียนว่า " คำตอบเธอผิด "

อย่าคาดหวังว่าคำตอบของนักเรียนถูกต้องทุกคน

๔.๒ การถามให้นำประสบการณ์มาตอบ (Refocusing) ในกรณีที่นักเรียนตอบคำถามถูกต้องทุกประการ แต่ครูประสงค์จะให้การสนทนาคำ เน้นต่อไปโดย เชื่อมโยงคำถามให้ครอบคลุมไปถึง เนื้อหาวิชาอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้แตกฉานยิ่งขึ้น เป็นการถามให้นักเรียนได้คิดขั้นสูงสุด ในขั้นนี้จะทำให้นักเรียน เกิดขบวนการต่อเนื่องทาง ความคิดได้ดีที่สุด โดยที่ครูต้องรู้ว่าความรู้ที่ถามนักเรียนนั้นควรจะสัมพันธ์กับ เนื้อหาสาระ อันใดในหลักสูตรครูสามารถถามตรง เข้า ได้สิ่งที่ต้องเมื่อได้ศึกษา เนื้อหาและความสัมพันธ์ กับวิชาอื่น ๆ มาอย่างละเอียด

๔.๓ การค้นหาคำตอบที่ชัดเจน (Seeking Further Clarification)

ในกรณีที่นักเรียนตอบคำถามไม่รัดกุมขาดรายละเอียดบางตอน ซึ่งเป็นคำตอบที่ไม่ชัดเจน ไม่เข้าหลักเกณฑ์ แทนที่ครูจะถามแบบปูพื้น อาจใช้คำพวกนี้แทน " มีอะไรเพิ่มเติมอีกไหม " " ตอบโดยอธิบายในแง่อื่นได้ไหม " " มีเหตุผลอื่น ๆ อีกไหม " " นักเรียนจะตอบให้ชัดเจนกว่านี้ได้หรือเปล่า "

กลวิธีการใช้คำถาม

๑. ไม่กล้าซ้ำคำถามของตนเอง โดยทั่วไปครูชอบย้ำคำถาม ๒-๓ ครั้ง ก่อนที่

จะเรียกชื่อนักเรียน นั่นคือ ครูจะมีบทบาทในการพูดมากกว่านักเรียน และนักเรียนถูกฝึกให้ไม่ฟังคำถามแรกของครูบางคนอาจจะอ้างว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นลู่ทาง แต่จริง ๆ แล้วครูละเอียด นักเรียนที่ยกมือและพร้อมจะตอบคำถามหรือกำลังรวบรวมคำตอบที่ดี ซึ่งนับ เป็นวิธีการที่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักในการย้าคำถาม คือ กล่าวซ้ำ ในกรณีที่นักเรียนบอกว่าฟังคำถามไม่ชัดเจน เท่านั้น

๒. พยายามช่วย เด็กที่ตอบคำถามให้ถูกต้อง สาเหตุที่ครูกระทำ เช่นนี้ เพราะ
 ๑. ครูต้องการให้ได้คำตอบดั่งใจ
 ๒. ครูไม่ต้องการให้ผู้เรียนลำบากที่จะต้องตอบคำถามยาก ๆ
 ๓. ครูชอบผูกขาดการพูดแต่เพียงผู้เดียว
 ๓. ไม่กล้าซ้ำคำถามของนักเรียน โดยทั่วไปครูจะกล่าวซ้ำคำตอบนักเรียน

เพราะ

๑. กล่าวซ้ำโดยอัตโนมัติหลังคำตอบของนักเรียน
๒. ครูพยายามอธิบายคำตอบของนักเรียน ซึ่งวิธีการเช่นนี้ก่อให้เกิดผลเสีย

ในทางปฏิบัติ ๓ ประการคือ

๑. ครูจะมีบทบาทมากขึ้น
๒. นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการตอบคำถามของเพื่อนน้อยลง
๓. นักเรียนจะคอยฟังครูอธิบายคำตอบของเพื่อนแทนที่จะคิดต่อไป

ประโยชน์ของคำถาม

เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ของคำถามทุก ๆ ด้าน พอดีสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

๑. เพื่อเสริมสร้างความสามารถทางความคิดให้แก่ผู้เรียน การสอนที่ปราศจากคำถามจะไม่สามารถเพาะนิสัยการคิดที่ดีให้แก่ผู้เรียนได้
๒. ใช้เป็นส่วนเร้าความสนใจ ทั้งครูอาจใช้คำถาม เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ในทุกชั้นตอนที่สอน เช่น การถามให้สังเกต อาจใช้เป็นการเริ่มต้นที่ดี การซักถามระหว่างการ เสนอความรู้ ก่อให้เกิดความ เข้าใจ

๓. คำถามที่ดีทำให้เกิดการอภิปรายต่อเนื่อง เป็นการขยายความคิดและแนว
ทางในการเรียนรู้

๔. ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้ มิได้หมายถึง
เฉพาะแค่การตอบคำถามอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการมีส่วนร่วมเชิงพฤติกรรมอีกด้วย

๕. ใช้เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่

๖. ก่อให้เกิดการค้นคว้า และสำรวจความรู้ใหม่ การใช้คำถามที่ดีในบางครั้ง
จะเป็นต้นเหตุให้ผู้เรียนต้องค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการค้นคว้าให้เกิด
ขึ้น

๗. ใช้คำถามทบทวนหรือสรุปเรื่องราวที่สอนให้กระตือรือร้นยิ่งขึ้น

๘. ใช้วัดผลความเข้าใจและความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งวัดผลการสอน
ว่าเป็นไปตามจุดหมายเพียงใด

๖. ทักษะการใช้สื่อการสอน

สื่อการสอนเป็น เครื่องมือสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนิน
ไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะ สื่อการสอนมีลักษณะพิเศษซึ่งสามารถทำให้เกิด
ประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful) กล่าวคือ สื่อการสอน
จะเป็นจุดรวมความสนใจ สามารถเพิ่มความเป็นรูปธรรมและความเป็นจริงต่อการเรียนรู้
สามารถนำเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลเข้ามาในห้องเรียนได้ สื่อการสอนจะเป็น
เครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือสิ่งที่จะเรียน
รู้ได้ถูกต้อง และสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้นาน ครูสามารถนำสื่อการสอนมาใช้
ประกอบการสอนได้ทุกขั้นตอนของการสอน ตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสอนเนื้อหา
และขั้นการสรุปบทเรียน ซึ่งแต่ละขั้นสอนนั้นจะมีวิธีการใช้ที่แตกต่างกันออกไป ตามความ
เหมาะสมของขั้นนั้น ๆ ทั้งนี้สื่อการสอนจะประสพผลตามจุดหมายของการเรียนการสอน
ได้มากน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ การเลือกการเตรียมและการใช้สื่อการสอนครูเป็นสำคัญ

กลวิธี การใช้สื่อการสอน

๑. เตรียมสื่อการสอนไว้ล่วงหน้าให้ถูกหลักเกณฑ์ในการผลิตสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ รวมทั้งสำรวจสื่อการสอนทุกชิ้นที่จะนำไปใช้เสียก่อนว่าอยู่ในสภาพดีพอหรือไม่ เช่น ขำรุค ฉีกขาด หรือใช้การได้หรือไม่ เป็นต้น

๒. เลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับระดับวัย ระดับสติปัญญาของผู้เรียน เช่น บัตรคำใช้ได้เหมาะกับนักเรียนในระดับประถม เป็นต้น

๓. สื่อการสอนที่นำมาใช้ประกอบการสอนบางชนิด อาจเกิดอันตรายแก่ผู้เรียนได้ ผู้สอนควรหาทางหลีกเลี่ยง แต่ถ้าจำเป็นต้องนำมาใช้ เช่น ของมีคม มูลสัตว์ สารเคมี ควรหาทางป้องกัน เพื่อมิให้เกิดอันตรายหรืออุบัติเหตุก่อนที่จะนำมาใช้จริง

๔. ขนาดของสื่อการสอนต้องเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน เช่น การเขียนบัตรคำควรจะทำให้ตัวอักษรสูงประมาณ ๑.๕ นิ้ว และควรเขียนหมึกที่มีสีชัดเจน และควรเป็นอักษรสีเขียวน้ำเงินบนกระดาษขาว เพราะการใช้ตัวอักษรสีเขียว และสีน้ำเงินบนกระดาษขาวจะช่วยให้เด็กเกิดการ เรียนรู้ดีกว่าตัวอักษรสีอื่น นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงรูปแบบตัวอักษรด้วย รูปแบบของตัวอักษรควร เป็นแบบที่อ่านง่าย และเป็นแบบที่ถูกต้อง

๕. สื่อการสอนควรมีสีสันที่น่าสนใจ เพื่อเป็นสิ่งช่วยกระตุ้นและดึงดูดความสนใจเมื่อแรกเห็นของเด็กได้ดี อย่างไรก็ตามอย่างไรใช้สีสด ๆ ที่เดียวหลาย ๆ สี ควรใช้สีสดในแห่งที่ต้อง การจะ เน้นหรือที่สำคัญเท่านั้น

๖. พยายาม เลือกสื่อการสอนที่แปลกไปจากที่เด็กนักเรียน เคย เห็นจำ เจออยู่แล้ว อาจเลือกใช้สื่อการสอนที่สามารถเคลื่อนไหวได้ (Movement) จะช่วยเร้าความสนใจผู้เรียนได้ดีเป็นพิเศษ

๗. ผิดการใช้สื่อการสอนนั้นให้คล่องแคล่ว ก่อนการสอนจริง

๘. สื่อการสอนที่มีขนาดใหญ่ เช่น แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ ครูไม่ควรยืนถือแล้ว อธิบาย จะทำให้ผู้สอนไม่คล่องแคล่วเท่าที่ควร ควรจะนำไปติดที่กระดานนิเทศให้ เรียบร้อย แล้วจึงใช้ไม้ชี้ประกอบการอธิบาย ในการใช้แผนภูมิ แผนที่ กระดานคำ ควรใช้ไม้ยาว ๆ และมีปลายแหลมชี้และครูยืนชิดไปทางคานใดคานหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ตัวครูไม่บังสายตาของ

ของเด็กจากสื่อการสอน

๘. สื่อการสอน เช่น เดียวกัน ถ้าใช้ในจุดมุ่งหมายที่ต่างกันย่อมมีวิธีใช้ต่างกัน ตัวอย่าง เช่น การใช้แผนภูมิแสดงส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ถ้าอยู่ในชั้นการสอน ครูใช้แผนภูมิเป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายเนื้อหาครูจึงควรให้เด็กได้เห็นคำอธิบายประกอบแผนภูมินั้น ได้แก่ ใบ ราก หน่อ ฯลฯ แต่ถ้าใช้ในชั้นสรุปบทเรียนครูควรหาคณะคำสั้น ๆ ปิดคำอธิบายประกอบเหล่านั้นเสีย เมื่อตั้งคำถาม เด็กแต่ละส่วนของต้นไม้แล้ว จึงตั้งกระดาษเฉลยออกทีละส่วน ๆ ครูก็จะได้ใช้แผนภูมินั้นเป็นเครื่องสรุปบทเรียน และยังเป็นการวัดผลการเรียนในบทเรียนนั้นไปในตัวด้วย นอกจากนี้ยังทำให้ครูประหยัดแรงงานในการทำสื่อการสอน มีสื่อการสอนเพียงชิ้นเดียว แต่สามารถใช้สอนได้ทุกชั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมาย

๑๐. สื่อการสอนชิ้นใดจะใช้ก่อนหลังควรจะนำมาวางเรียงกันไว้เป็นลำดับเสียก่อนเพื่อสะดวกในการหยิบใช้ เช่น บัตรคำ บัตรใต้อ่านก่อน ควรเรียงไว้ข้างบน แล้วเรียงลำดับก่อนหลังลงไป

๑๑. เมื่อต้องการจะติด แผนภูมิ ภาพ แผนที่ ฯลฯ บนกระดานนิเทศควรใช้หมุด (เบ็ก) ติด แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องติดบนกระดานดำ ก็ไม่ควรใช้หมุด (เบ็ก) ติด ควรใช้ดินน้ำมันหรือเทปกาว แทนและควรติดเทปกาวเป็นชั้น โดยติดปลายข้างหนึ่งไว้กับแผนภูมินั้นให้ครบทุกมุมเสียก่อน เมื่อติดกับกระดานดำก็สามารถจะติดได้เลย ไม่ต้องเสียเวลากับการติดเทปกาวจากม้วนแล้วนำมาติดแผนภูมิ

๑๒. ครูต้องการให้นักเรียนมีความสังเกตในเรื่องใด ตอนใด ควรบอกให้นักเรียนทราบ เสียก่อน เด็กจึงจะทำตามประสงค์ของครูได้ เช่น การทดลองทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ต้งมีกา รสังเกตผล

๑๓. การยกภาพให้นักเรียนดู ควรยกให้สูงในระดับหน้าอกของครู และอยู่ข้างหน้าพยายามยื่นชิดกระดานดำให้มากที่สุด โดยเฉพาะห้องที่มีช่องระหว่างกระดานดำและที่นั่งของนักเรียนนักเรียนจะได้เห็นทุกคน

๑๔. ในโอกาสที่ต้องมีการแจกสื่อการสอนไปตามโต๊ะนักเรียน เช่น เทียนไข ไม้ขีด กระดาษ ฯลฯ ครูควรจะฝึกให้นักเรียนแจกกันเองได้ โดยครูส่งสื่อการสอนทั้งหมดให้กับนักเรียนที่นั่งใกล้ครูที่สุด แล้วกำชับให้หยิบส่วนของตนไว้ที่เหลือส่งไป

๑๕. ในโอกาสที่นักเรียนมาใช้สื่อการสอนที่หน้าชั้นเรียน ควรฝึกให้นักเรียนหันหน้าเข้าหาชั้นเรียนและไม่ยืนบังสายตาของเพื่อนจากสื่อการสอนต่าง ๆ บนโต๊ะหน้าชั้น

๑๖. สื่อการสอนบางชนิด ครูต้องคำนึงถึงความปลอดภัยที่จะใช้ด้วยและเมื่อมีความจำเป็นที่ต้องให้เด็กใช้สื่อการเรียนนั้น ๆ ก็ควรเน้นให้เด็กมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ เช่น การใช้ของมีคม สิ่งที่เกี่ยวข้องกับไฟ เช่น การจุดไม้ขีด ควรมีฝาโลหะ หรือจานแก้วรองรับก้านไม้ขีดที่ติดไฟแล้วมากกว่าที่จะวางทิ้งไว้กับโต๊ะ ทำให้โต๊ะเป็นรอยไหม้ได้ และเป็นการปลูกฝังความไม่รอบคอบ ไม่ระมัดระวังให้กับเด็กด้วย เมื่อมีการใช้สื่อการสอนประเภทนี้ครูควรเน้นให้เด็กรู้จักอันตรายและรู้จักระมัดระวัง

๗. ทักษะการเสริมกำลังใจ

การเสริมกำลังใจ หมายถึง การสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นหรือมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนที่ขาดความมั่นใจในตัวเองได้เกิดความเชื่อ เกิดความกล้าที่จะตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นหรือเข้าร่วมกิจกรรม และเกิดกำลังใจใฝ่ใจที่จะค้นคว้าและเรียนรู้ยิ่ง ๆ ขึ้นเสมอ

หลักการเสริมกำลังใจ

การเสริมกำลังใจนั้นอย่างน้อยประกอบด้วยหลักที่ควรยึด ๒ ประการคือ การเสริมกำลังใจที่เกิดขึ้นจากความต้องการภายในของผู้เรียน (Intrinsic) เป็นการเสริมกำลังใจที่เกิดจากความพอใจในผลการกระทำของตัวเอง เช่น นักเรียนที่รักการอ่าน เพราะการอ่านทำให้เขาสนุกเพลิดเพลินไปกับเนื้อเรื่อง ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง คือการเสริมกำลังใจจากภายนอก (Extrinsic) ซึ่งมักจะเป็นการเสริมกำลังใจที่ปรากฏควบคู่กับพฤติกรรมที่ถูกต้องตามที่เรากำลังต้องการ เช่น เมื่อนักเรียนอ่านหนังสือ ครูก็ยกย่องชมเชย หรือ การตั้งใจเรียนเพื่อปริญญา หรือความรู้สึกสนุกสนานใน

การเรียนกับเพื่อนอย่างไรก็ตาม การเสริมกำลังใจมีลักษณะพิเศษขึ้นอยู่กับจิตใจของผู้ที่ได้รับ การเสริมกำลังใจอย่างเดียวกัน คนหนึ่งอาจเห็นว่ามีความสำคัญแต่อีกคนอาจเห็นว่าไม่มีความสำคัญหรืออาจคิดว่า เป็นการลงโทษก็ได้เช่นกัน

ประเภทของการเสริมกำลังใจ

๑. การเสริมกำลังใจด้วยวาจา ครูอาจจะใช้คำพูดชมเชยได้ในโอกาสต่าง ๆ เช่น

๑.๑ ชมเชยทันทีที่นักเรียน ได้แสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยใช้คำพูดที่แสดงว่ายอมรับหรือพอใจ เช่น ดี ดีมาก ใช้ได้แล้ว ถูก ถูกแล้ว มีเหตุผลที่ดีทีเดียว เก่ง เก่งมาก หรือใช้คำพูดอื่น ๆ ที่แสดงความพอใจต่อการตอบของนักเรียน

๑.๒ ชมเชยเชิงแนะ ในบางครั้ง เมื่อนักเรียนตอบถูกเพียงบางส่วนหรือใกล้เคียง ครูก็อาจจะชมเชยแนะหรือชักจูงให้คิดหาคำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์

๑.๓ ชมเชยย้อนหลัง ในบางครั้ง คำตอบของนักเรียนที่เคยตอบมาแล้วอาจมีประโยชน์แก่การตอบของเด็กคนต่อไป ครูก็อาจให้นักเรียนคนเดิมทวนคำตอบของเขาอีกครั้ง เพื่อเป็นแนวสำหรับนักเรียนคนอื่นจะตอบได้ถูก การให้ทวนคำถามนี้ถือว่าเป็นการให้กำลังใจไปในตัว

๒. การเสริมกำลังใจโดยใช้ท่าทาง เมื่อการตอบสนองของนักเรียน เป็นที่พึงปรารถนา ครูอาจจะใช้ท่าทางเป็นการแสดงความพอใจหรือชมเชยก็ได้ เช่น พยักหน้า ยิ้มหรือเดินเข้าไปใกล้นักเรียน ใช้สายตาส่งยิ้มที่นักเรียนอย่างตั้งใจฟัง ในขณะที่นักเรียนตอบหรือทำท่าทางอื่น ๆ ที่แสดงว่าพอใจและยอมรับคำอธิบายของนักเรียน

๓. การเสริมกำลังใจโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการชมเชย เช่น เมื่อ... นักเรียนตอบถูกแล้วหรือแสดงพฤติกรรมที่น่าพอใจ ครูก็ให้นักเรียนทั้งหมดปรบมือให้ หรืออาจจะจัดกิจกรรมให้นักเรียนแข่งขันกันแล้วมีการให้คะแนน โดยจัดให้นักเรียนเป็นผู้ให้คะแนนกันเอง

๔. การเสริมกำลังใจโดยวิธีอื่น ๆ เช่นการให้รางวัล การให้นักเรียนที่สามารถออกมาแสดงผลงานหน้าชั้น การให้ออกมาแสดงตนการเขียนคำตอบของผู้ที่มีความสามารถไว้บนกระดาน ฯลฯ สำหรับการให้รางวัลควรจะมีการเว้นระยะนานพอควร หรือเนื่องในโอกาสพิเศษเพราะการให้รางวัลบ่อย ๆ อาจเป็นข้อเสียถ้าให้นักเรียนหวังผลทางวัตถุมากเกินไป

หลักการเสริมกำลังใจ

๑. นักเรียนควรได้รับการเสริมกำลังใจทันทีเมื่อแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนการสอน
๒. ควรเลือกวิธีเสริมกำลังใจให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน
๓. วิธีเสริมกำลังใจที่นำมาใช้ควรสอดคล้องกับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออก
๔. การทำโทษนั้นโดยทั่วไปแล้วไม่ใช่เป็นการเสริมกำลังใจ แต่เป็นการขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เท่านั้น
๕. ครูควรระลึกเสมอว่า การเสริมกำลังใจบางอย่างอาจมีผลสำหรับนักเรียนคนหนึ่ง แต่ในขณะที่เดียวกันอาจไม่มีผลกับนักเรียนอีกคนหนึ่ง
๖. เสริมกำลังใจย้อนหลัง โดยให้นักเรียนที่ตอบถูกบอกคำตอบของตนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เป็นแนวทางของนักเรียนที่ตอบไม่ได้ จะได้มีโอกาสตอบได้ถูกต้อง
๗. ไม่พูดเกินความจริง ถ้าครูพูดเกินความจริงจะทำให้เด็กรู้สึกขาดศรัทธาขาดความเชื่อถือในตัวครู ฉะนั้น ถ้านักเรียนตอบถูกต้องทั้งหมดก็อาจชมเชยว่า ดีมาก เก่งจริง ๆ ฯลฯ ถ้านักเรียนตอบถูกเพียงบางส่วน ก็ควรชมเชยเฉพาะส่วนที่ถูกต้อง พร้อมทั้งแนะนำว่าส่วนที่ผิดนั้น คือส่วนไหน และควรแก้ไขอย่างไร
๘. ไม่ใช่คำพูดที่จำกัคอยู่ในวงแคบ ควรใช้วิธีเสริมกำลังใจหลาย ๆ วิธี การใช้คำพูดชมเชยที่ซ้ำ ๆ จะทำให้เด็กเบื่อ
๙. ไม่ควรเสริมกำลังใจบางประเภทบ่อยเกินไป เช่น การให้รางวัล เป็นต้น เพราะจะทำให้เด็กไม่เห็นคุณค่าของการเสริมกำลังใจนั้น

๑๐. พยายามหาโอกาสเสริมกำลังใจให้ทั่วถึงกัน (ไม่จำเป็นต้องเสริมกำลังใจในช่วงเวลาเดียวกัน) โดยใช้วิธีเสริมกำลังใจต่างๆกันและในโอกาสต่าง ๆ กัน

๑๑. การเสริมกำลังใจไม่ควรมาจากครูคนเดียว ควรใช้วิธีเสริมกำลังใจด้วยสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น การปรบมือของเพื่อนในชั้น การให้เพื่อนในชั้นเป็นผู้ตัดสินการทำงานของเขา เป็นต้น

๑๒. การเสริมกำลังใจควรเป็นในทางบวกมากกว่าทางลบ เพราะจะได้ผลดีกว่า

๑๓. การเสริมกำลังใจโดยใช้คำพูด ให้เหมาะกับวัยและความสามารถของนักเรียน เช่น ไม่ใช้คำพูดที่ทรมาน เกินวัยของนักเรียน

๑๔. ทาวิธีเสริมกำลังใจให้เหมาะกับลักษณะของนักเรียน เช่น นักเรียนที่ค่อนข้างอ่อนก็ควรป้อนคำถามที่ค่อนข้างง่าย เป็นคำถามทั่ว ๆ ไป นักเรียนควรตอบได้ เพื่อให้นักเรียนที่ไม่เก่งมีโอกาสตอบถูกต้อง

๑๕. ควรเสริมกำลังใจด้วยท่าทีจริงจัง

๑๖. ควรเสริมกำลังใจโดยใช้ท่าทางและวาจาประกอบกัน

๑๗. ใช้ป้ายนิเทศแสดงหน้าชั้นเรียน คำพังเพย คำคม เพื่อกระตุ้นให้เด็กอยากเรียน

๔. ทักษะการอธิบายและยกตัวอย่าง

การอธิบายหมายถึง การกระทำให้ผู้ฟัง เข้าใจในเรื่องที่กล่าวอาจเป็นการอธิบายข้อความ อธิบายเพื่อเปรียบเทียบ หรือ อธิบายเพื่อขยายข้อความเดิม

การอธิบายที่มีประสิทธิภาพย่อมประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

๑. บุคลิกภาพของผู้อธิบาย ต้องเป็นผู้ที่ยิ้มแย้มมีความเป็นกันเองต่อผู้ฟัง เป็นผู้มีความรู้ดี มีความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่จะอธิบาย

๒. ต้องรู้ระดับของผู้ฟัง เพื่อจะได้ใช้คำอธิบายและภาษาที่เหมาะสม

๓. การจัดลำดับเรื่องที่จะอธิบายจะต้องวางโครงเรื่องที่จะอธิบายไว้ตั้งแต่ต้นจบจบ เช่น ตอนใดควรยกหรือเน้น หรือมีการสรุปเป็นช่วง ๆ

๔. การอธิบาย จะต้องคำนึงถึง ระดับเสียง การเว้นระยะความเร็วถ้าข้อความที่จะอธิบายนั้นง่าย ก็ควรอธิบายอย่างรวดเร็ว แต่ถ้าข้อความนั้นยาก ก็ควรอธิบายให้ช้าและชัดเจน

การนำทักษะการอธิบายและการเล่าเรื่องไปใช้นั้น ผู้สอนควรปฏิบัติดังนี้

๑. ใช้เปรียบเทียบ เพื่อให้เข้าใจบทเรียนง่ายยิ่งขึ้น เช่น สอนเรื่องความสามัคคี อาจยกนิทานเทียบสุภาภิตเรื่องพ่อกับลูก

๒. ใช้ขยายความ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศ และเกิดความเข้าใจจำจำได้นาน

๓. ใช้เสริมสร้างคตินคติที่ดีแก่ผู้เรียน เช่น เล่าเรื่องชาวบ้านบางระจันเพื่อเสริมบทเรียนเรื่องสยามมานุสติให้เด็กเห็นตัวอย่างความรักชาติ เสียสละ และความกล้าหาญของคนไทย ฯลฯ

๔. ใช้นำเข้าสู่บทเรียน เช่น องค์กรสอนศีลธรรม การใช้วาจาสุภาพ อาจนำเข้าสู่บทเรียนด้วยนิทานสุภาภิตเรื่อง โคนันทริศาล

๕. ใช้ยกตัวอย่างประกอบการสอน เช่น สอนเรื่องความกล้าหาญของบรรพบุรุษ อาจยกตัวอย่างประกอบดังนี้ ประวัตินายชนมดัม ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร สมเด็จพระศรีสุริโยทัย ฯลฯ

๖. ใช้ในการสรุปบทเรียน

การยกตัวอย่าง

คำว่า "Example" มาจากคำว่า "Sample" ซึ่งหมายถึงส่วนย่อยของส่วนทั้งหมดที่แสดงถึงคุณภาพ ลักษณะ และแก่นสำคัญของส่วนทั้งหมด การยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้ ความเข้าใจ ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เล่า และเพื่อมิให้ผู้ฟัง เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน ผู้เล่าควรสอดแทรกตัวอย่างที่มีสาระเป็นการเสริม

เรื่องที่เล่าอย่างสมเหตุสมผล

การยกตัวอย่างประกอบมีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. ตัวอย่างชัดเจน สามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังคล้อยตามได้
๒. สัมพันธ์กับเรื่องที่สอนทำให้เกิดความเข้าใจ เด่นชัด
๓. เกิดข้อคิดแก่ผู้ฟัง และสามารถนำมาวิจารณ์ได้
๔. ตัวอย่างช่วยขยายใจความสำคัญให้ชัดเจนขึ้น
๕. ตัวอย่างควรจะง่ายและเข้ากับพื้นความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
๖. สามารถทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนโดยการให้ผู้เรียนยกตัวอย่าง

วิธีการยกตัวอย่าง

๑. การแสดงตัวอย่างแบบนิรนัย (Deductive) หรือแบบกฎและตัวอย่าง
 - ๑.๑ ขอกกฎ ข้อคิด หรือหลักเกณฑ์เสียก่อน
 - ๑.๒ ยกตัวอย่างที่จะแสดงหรือขยายหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
๒. การแสดงตัวอย่างแบบอุปนัย (Inductive) หรือแบบตัวอย่างและกฎ
 - ๒.๑ ยกตัวอย่างมาอภิปรายร่วมกับนักเรียน เริ่มจากตัวอย่างที่ง่ายไปสู่ตัวอย่างที่ยากขึ้น หรือที่เป็นนามธรรม
 - ๒.๒ เมื่อถึงเวลาที่สมควรคือคิดว่าผู้เรียนพอจะเดาได้ว่าพูดถึงเรื่องอะไรแล้วจึงให้ผู้เรียนสรุปเป็นกฎเกณฑ์
๓. การแสดงตัวอย่างจากทำทาง การแสดงตัวทำทางที่เหมาะสมประกอบเรื่องจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนไม่เบื่อทำทางประกอบ การแสดงอาจใช้เมื่อ มีบทพูด มีการขัดแย้ง หรือต่อสู้ มีการเคลื่อนไหวของตัวละคร มีการแสดงอารมณ์ของตัวละคร เช่น โกรธ รัก แสดงบรรยากาศ เช่น ร้อนหนาว

๔. การแสดงตัวอย่างจากเหตุการณ์ประจำวัน ผู้สอนจะต้องจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้แม่นยำ และเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อน-หลัง ได้ถูกต้อง ควรคำนึงถึงเรื่อง วัณเวลา สถานที่ บุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือ ส่วนประกอบที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น

๕. การแสดงตัวอย่างจากประวัติศาสตร์หรือเรื่องราวเก่า ๆ ตัวอย่างนั้น ต้องชัดเจน สามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังคล้อยตามได้ การใช้ภาษาควรจะเป็นภาษาที่สั้น ๆ ง่าย ๆ

๖. การแสดงตัวอย่างจากนิทาน สุภาษิต คติพจน์ คำพังเพย และเรื่องจริง ผู้แสดงตัวอย่างจะต้องใช้ทักษะทุกด้านทั้งห้าทาง นำเสียงอาภักภริยา การใช้ภาษา และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ภาษาที่ใช้ในการแสดงตัวอย่าง มี ๒ ประการคือ

๑. ภาษาของผู้แสดงตัวอย่าง คือคำพูดของผู้เล่า บรรยายเหตุการณ์ หรือ บรรยาย ความเป็นไปของ เรื่อง ซึ่งควรมีลักษณะดังนี้

๑.๑ ใช้ภาษาของตนเอง เลือกคำพูดที่สั้นและง่าย

๑.๒ ใช้ภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียน

๑.๓ ใช้คำพูดที่ทำให้มองเห็นภาพพจน์

๑.๔ เปลี่ยนสำเนียงไปตามโอกาส และเนื้อหาของเรื่อง ทำให้บทสนทนา

เป็นจริง เป็นจัง

๒. ภาษาของตัวละคร คือ ภาษาที่ตัวละครใช้สนทนากัน

๔. ทักษะการเร้าความสนใจ

การเร้าความสนใจคือการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียน และติดตามกิจกรรมโดยตลอด มีการเปลี่ยนกลวิธีการสอนไปในแบบต่าง ๆ ก่อนที่ผู้เรียนจะเกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับลักษณะ ๒ ประการ ของครูคือ

๑. การเคลื่อนไหวของครู ในที่นี้ คือการเคลื่อนที่ของครูจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ในขณะที่ทำการสอน เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายของนักเรียน ซึ่งไม่ใช่การวางบุคลิก และท่าทาง หรือการเปลี่ยนอริยาบถของครู

ข้อควรคำนึงในการเคลื่อนไหว

๑. การเคลื่อนไหวควรมีจุดมุ่งหมาย และสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องที่จะสอน
๒. ไม่ควรเคลื่อนไหวอย่างพร่ำเพรื่อและรวดเร็วจนเกินไป เพราะจะทำให้นักเรียนเกิดความสับสนและรำคาญ ซึ่งจะได้ผลตรงข้าม คือนักเรียนไม่สนใจการเรียน

๒. การวางบุคลิกท่าทาง การวางบุคลิกท่าทางของครู หมายถึงการวางตนในขณะที่ทำการสอนที่เหมาะสมจัดการ "คิดทำ" ต่าง ๆ เช่นนั่งบนโต๊ะ ล้วงกระเป๋า ท้าวสะเอว แกว่งพวงกุญแจเล่น จับโน้นจับนี่อยู่ตลอดเวลา หรือก้มหน้าอยู่ตลอดเวลา ไม่ยอมมองดูนักเรียน ซึ่งเป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายรำคาญ นอกจากนี้ยังรวมถึงการ คิดคำ คือ ชอบพูดคำซ้ำ ๆ อยู่เสมอโดยไม่มีความจำเป็นซึ่งเกิดจากความเคยชิน เป็นเหตุให้นักเรียนเกิดความรำคาญและไม่สนใจ ไม่เกิดความเชื่อถือเพราะฉะนั้นครูจึงต้องระวังมาก

กลวิธีการเร้าความสนใจ

ครูเร้าความสนใจสามารถทำได้หลายวิธี คือ

๑. การใช้สื่อการสอน เช่น บัตรคำประกอบภาพ รูปภาพ แผนภูมิ แผ่นป้าย

สำลีส เป็นต้น

๒. การแสดงท่าทางประกอบ

การแสดงท่าทางประกอบ เป็นการเร้าใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่ติดตามบทเรียนอย่างดีต่างหนึ่ง มีวิธีการดังนี้

- ๒.๑ ผู้สอนใช้สีหน้า ท่าทาง หัว แขน มือ เป็นสื่อความหมายแทนการพูด เช่น ยิ้ม สำลยหน้า โบกมือ อาจผงกศีรษะรับรองว่าผู้เรียนตอบคำถามได้ถูกแล้ว พร้อมกับ

ยิ้ม ฯลฯ

๒.๒ ผู้สอนใช้การเคลื่อนไหวที่มีจุดหมาย เช่น เดินไปหยิบอุปกรณ์
เดินไปเขียนกระดานดำ ฯลฯ

๒.๓ ผู้สอนใช้การนั่ง เรียกความสนใจของผู้เรียนที่บางครั้งแข่งกันพูด
ให้กลับมาสนใจผู้สอนต่อไป

๒.๔ ผู้สอนใช้ท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง ทำท่าทางให้เห็นจริงจัง
ไปกับบทบาทของตัวละครในเรื่องที่เล่า

๒.๕ ผู้สอนนำผู้เรียนให้ลุกขึ้นเดินมาจังหวะ หรือเพลงที่ร้องอย่างง่าย ๆ
อาจให้ปรบมือ ก้าวเท้าไปข้างหน้า หลังข้าง ๆ ยกแขนใช้มือรำไปตามเพลง หรือ ชัก
ชวนให้ทำท่าทางกิริยา เป็นสัตว์ต่าง ๆ ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ร่วมสนุกสนานสนใจที่จะเรียน
รู้ต่อไป ผู้สอนจะต้องควบคุมมิให้ใช้เวลานานเกิดควรร ถือหลักกว่าให้ผู้เรียนได้เปลี่ยน
อิริยาบถบ่อยครั้ง ๆ ละ ๑-๒ นาที

๓. การร้องเพลง

การร้องเพลงจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสดชื่นแจ่มในมีชีวิตชีวา
ควรใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ ๑-๒ นาที ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ในทุกชั้นตอนของการ
สอน โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. พยายามเลือกเพลงที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนโดยตรง เช่น สอนเรื่อง
พ่อขุนรามคำแหงมหาวิทยาลัยใช้เพลงในน้ำมีปลา ฯลฯ

๒. ถ้าไม่มีเพลงที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน ควรเลือกเพลงสั้น ๆ สดุก ๆ
ซึ่งทุกคนร้องได้ หรือ เคยเรียนมาแล้วในช่วงชั่วโมงขับร้องดนตรีไม่ต้องหัดใหม่

๓. ควบคุมเสียงร้อง เพลงของผู้เรียนไม่ให้ดัง เกินควรจนรบกวนห้อง
ข้างเคียง

๔. ไม่มุ่งฝึกทักษะการร้องทั้งในด้านความไพเราะ ความถูกต้องใน
โอกาสนี้

๕. ควรให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสร้องเพลงและทำท่าทางประกอบ

๔. การเล่าเรื่องนั้น

การเล่าเรื่องเพื่อสร้างความสนใจนี้ ควรเป็นเรื่องสั้น ๆ ตัวละครเพียง ๒-๓ ตัว โดยผู้เล่าต้องพยายามเล่าด้วยกิริยา ท่าทาง สีหน้า น้ำเสียงที่มีชีวิตชีวา เช่น เมื่อเล่าเรื่องตื่นเต้น โศกเศร้า หรือบดลก

๕. การตั้งปัญหา

การตั้งปัญหาเพื่อสร้างความสนใจ สามารถทำได้หลายวิธี คือ

- ๕.๑ ตั้งปัญหาจากสื่อการสอน
- ๕.๒ ทายปัญหา เช่น อะไรเอ๋ย
- ๕.๓ สร้างสถานการณ์ขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนตอบปัญหา
- ๕.๔ ตั้งปัญหาจากเกมหรือกิจกรรม
- ๕.๕ ตั้งปัญหาจากการสนทนาซักถาม หรือแสดงความคิดเห็น

๖. การทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาวิชาที่จะเรียนนั้น การแสดงบทบาทเป็นวิธีหนึ่งที่เรทำได้อย่างประทับใจซึ่งการแสดงบทบาทเพื่อสร้างความสนใจ ทำได้หลายวิธี ดังนี้

- ๖.๑ ผู้สอนแสดงบทบาทให้ผู้เรียนดู
- ๖.๒ ผู้สอนฝึกซ้อมผู้เรียนกลุ่มหนึ่งให้ เป็นผู้แสดงตาม เรื่องที่ผู้สอนต้องการให้แสดง

๖.๓ ผู้สอนตั้งสถานการณ์เป็นปัญหาให้ผู้เรียนแสดงบทบาทแก้ปัญหา การแสดงบทบาทดังกล่าวนี้ อาจให้ผู้เรียนแสดงได้หลาย ๆ ครั้ง แสดงเป็นกลุ่มหลาย ๆ กลุ่ม แสดงเป็นรายบุคคล แล้วแต่ความเหมาะสม เมื่อการแสดงบทบาทจบลง ควรมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็น เปรียบเทียบ

๗. การเล่นเกม

การเล่นเกม ผู้สอนควรพยายามใช้เกม ต่าง ๆ มาประกอบการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนน่าสนใจขึ้น การเล่นเกมทำ ได้ทุกขั้นตอนของการสอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน หรือขั้นสรุปบทเรียน แต่ขึ้นอยู่กับ การเลือกลักษณะ เกม ให้เหมาะสม

กับขั้นตอนของการสอน เป็นสำคัญ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ก่อนการเล่น เกม ผู้สอน จะต้องบอกกติกาการเล่น เกม นั้น ๆ ให้เข้าใจอย่างชัดเจน เสียก่อน

๘. การสาธิต

การสาธิต คือ การสอน หรืออธิบายโดยใช้เครื่องมือหรือวัสดุต่าง ๆ ประกอบ ครูหรือนักเรียนเป็นผู้สาธิตเอง เพื่อให้ให้นักเรียนดูและสังเกตความเป็นไปที่เกิดขึ้น การสาธิตจะได้ผลหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้สาธิตและเทคนิคในการสาธิต เป็นสำคัญว่าจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกระตือรือร้นที่จะติดตามหรือไม่ ข้อปฏิบัติในการสาธิตเพื่อเร้าความสนใจ

๘.๑ การเตรียมตัวผู้สอน ผู้สอนจะต้องมีความพร้อม เช่น การอธิบายประกอบ การพูดและการสาธิตต้องกลมกลืนกัน มีความพร้อมในการใช้เครื่องมือ เป็นต้น

๘.๒ การเตรียมเครื่องมือหรือวัสดุที่ใช้ ควรจัดเรียงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ อย่างเป็นระเบียบตามลำดับ เพื่อสะดวกในการหยิบใช้ ไม่หลงลืมในการที่จะนำสิ่งเหล่านั้น มาเตรียมไว้ให้พร้อมหน้าห้องเรียน และควรจะได้ทดสอบดูว่า เครื่องมือหรือวัสดุต่าง ๆ เหล่านี้ อยู่ในสภาพที่จะใช้ได้ เพื่อให้การใช้เครื่องมือเหล่านั้น เป็นไปอย่างเรียบร้อย ไม่ขาดตอนทำให้น่าเบื่อหน่าย

๘.๓ ผู้สอนไม่ควรบอกผลที่เกิดขึ้นเสียก่อน ควรให้ผู้เรียน ได้สังเกตสิ่งที่จะเกิดขึ้นและผลที่จะได้รับเอง เพื่อเป็นสิ่งเร้าใจให้ผู้เรียนสนใจติดตามโดยตลอด

๘.๔ พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสาธิตนั้น เช่น การถามปัญหาที่ คาดการณ์ล่วงหน้า ถามถึงเหตุผล ให้ผู้เรียนสาธิตในตอนที่ไม่ว่างหรือเกิดอันตราย ส่งผ่านสิ่งของต่าง ๆ ให้ดูอย่างใกล้ชิด หรือการให้ศึกษาเครื่องมือวัสดุต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด หลังจากสาธิตแล้ว

๘.๕ พยายามสังเกตสีหน้าของผู้เรียนว่ามีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างไร เช่น ไม่เข้าใจ ไม่ตั้งใจ ไม่เชื่อ และพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ให้ได้

๘.๖ ผู้สอนควรมีท่าทางในการสาธิตที่เราใจติดตาม ไม่ เชื่องช้าหรือ เร็วจนผู้เรียนตามไม่ทัน

๘.๗ ช่วงเวลาในการสาธิตต้องไม่นานเกินไปจนน่า เบื่อหน่าย

๘.๘ โดยปกติการสาธิตจะต้องแสดงให้เห็นอย่างครบถ้วนกระบวนการ แต่ ในบางครั้งผู้สอนอาจจะสาธิต เฉพาะจุดสำคัญ ๆ เพื่อมิให้เป็นการทำลายความคิดสร้างสรรค์ เช่น การสาธิต ในวิชาศิลปะทัศนศึกษา เป็นต้น

๘.๙ ควรจัดที่นั่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสังเกตความเป็นไปที่เกิดขึ้นอย่าง ชัดเจน

๘ การนำศึกษานอกห้องเรียน เป็นการใช้บรรยากาศภายนอกห้องเรียน เราให้ ผู้เรียนตื่นเต้นกับสิ่งที่พบเห็นมีคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างมากมาย ทั้ง เป็นประสบการณ์ตรงที่ ยั่วให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากคิด อยากรลอง

๑๑. การใช้เหตุการณ์ปัจจุบัน

การเร้าความสนใจบางครั้งผู้สอนไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เร้า แต่อาจมี เหตุการณ์ปัจจุบันเกิดขึ้นซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากกว่า ผู้สอนจึงควรถือโอกาสใช้ ความสนใจนั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

เหตุการณ์ปัจจุบันอาจแบ่งประเภทได้ ดังนี้

- ปรัชญาการณ์ทางธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว การเกิดพายุ อุทกภัย สุริยุคราส จันทรคราส ฯลฯ

- อุบัติเหตุ เช่น ไฟไหม้ ไฟไหม้ รถหรือเรือชนกัน คนตกน้ำ ฯลฯ

- วันสำคัญ วันงานพิธี งานเฉลิมฉลอง งานรื่นเริงต่าง ๆ

- เมื่อมีบุคคลที่น่าสนใจมา เยี่ยมโรงเรียน

วิธีจัดกิจกรรม

เมื่อมี เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น ผู้สอนเห็นว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียนแม้จะไม่ตรงกับเนื้อหาวิชาตามตารางเรียนใน เวลานั้นก็ตาม ผู้สอนควรหยุด

การสอนตามปกติไว้ก่อน แล้วใช้ความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังนี้

๑๐.๑ ภายหลังจากเกิด เหตุการณ์ จากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือ
อุบัติเหตุ

๑๐.๒ ก่อนถึงวันสำคัญต่าง ๆ

๑๐.๓ ในวันที่มีบุคคลต่างถิ่นมา เยี่ยมโรงเรียน เช่น ชาวต่างประเทศ ชาว
ใต้ หรือกลุ่มผู้สนใจ ครูอาจเชิญให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียน

๑๑. การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการเรียนระหว่างกัน
โดยที่

๑๑.๑ ครู-นักเรียนทั้งกลุ่ม ครู เป็นผู้พูดตามต่อทั้งกลุ่ม ไม่นับ เฉพาะบุคคล

๑๑.๒ ครู-นักเรียนแต่ละคน ครูพูดหรือถามไป ยังนักเรียนคนใดคนหนึ่ง

๑๑.๓ นักเรียน-นักเรียน ครูอาจจะโยนคำถามของนักเรียนผู้อื่น เพื่อให้คิด
หรือตอบขยายความโดยครูพยายามที่จะไม่เข้าไปแทรกแซงออกความเห็น แต่จะเป็นผู้นำ
ให้เกิดการอภิปรายระหว่างนักเรียนด้วยกันเท่านั้น เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความกล้าและมี
อิสระที่จะคิดพูดแสดง เองอย่างเต็มที่

๑๐. ทักษะการสรุปทเรียน

การสรุปทเรียน คือ การที่ผู้เรียนสามารถรวมความคิด ความเข้าใจของตน
ได้ถูกต้อง ซึ่งอาจเป็นการรวมหรือสรุปหลักเกณฑ์ หรือข้อเท็จจริง หรือแนวคิดสำคัญ ๆ จาก
ประสบการณ์ในการเรียนการสอน แต่ละครั้ง การสรุปทเรียนนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นการสรุป
ปิดท้ายเมื่อจบบทเรียนเท่านั้น อาจสรุปในความสำคัญแต่ละตอนในระหว่างบทเรียนก็ได้
การสรุปทเรียนจะช่วยฝึกให้นักเรียนจับจุดสำคัญของบทเรียนนั้น ๆ ได้ถูกต้อง รู้ว่ากำลัง
เรียนอะไร สามารถนำความรู้ใหม่ไปสัมพันธ์กับความรู้เดิมและบทเรียนใหม่ได้รวมทั้ง
สามารถ เรียนบทเรียนใหม่ได้เข้าใจเร็วขึ้น

วิธีการสรุปทเรียน

๑. สรุปจากการตั้งคำถาม

การสรุปบทเรียนในระหว่างเรียนหรือจบบทเรียนแล้ว การใช้คำถามที่ดีจะช่วยให้นักเรียนสามารถรวมความคิด และความเข้าใจของตนเองในสิ่งที่เรียนมาแล้ว ได้ถูกต้องซึ่งอาจจะเป็นการรวมหรือสรุปหลักเกณฑ์หรือข้อเท็จจริงหรือแนวคิดสำคัญ จากประสบการณ์ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง เป็นหน้าที่ของครูที่จะฝึกฝนการสร้างคำถาม และการใช้คำถามอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจใช้การถามผู้ฟัง (Prompting) ได้

ข้อควรจำ อย่างบอกนักเรียนว่า คำตอบของนักเรียนผิด หรืออย่าคาดหวังว่าคำตอบของนักเรียนถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด และควรถามนักเรียนให้ได้ทั่วถึงตามความจำเป็น

๒. สรุปจากประสบการณ์ เช่น จากการสังเกต จากการทดลอง
๓. สรุปโดยให้ทำแบบฝึกหัด
๔. สรุปโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สรุปบทเรียนด้วยตนเอง
๕. สรุปจากการให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมร่วม

การสรุปจากการให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรม เป็นวิธีการหาทางให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบางอย่างในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพบข้อเท็จจริงบางอย่างด้วยตนเอง กิจกรรมซึ่งจะจัดขึ้นควร เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมากที่สุด และจะต้องเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง การได้ร่วมกิจกรรมด้วยตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและพบข้อสรุปด้วยตนเอง ครูจะสังเกตได้โดยผู้เรียนจะแสดงความอยากบอกสิ่งที่ตนได้รู้และ เข้าใจต่อเพื่อน ๆ ในชั้นโดยการกระตุ้นจากครูตามสมควร

๖. การสรุปจากการสร้างสถานการณ์

การสร้างสถานการณ์ หมายถึง การสร้างสถานการณ์จำลอง อาจเป็นการแสดงบทละครการสาธิต ซึ่งให้นักเรียนเห็นเป็นจริง เป็นจัง นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการแสดงละคร การสาธิต ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการดูแลและสังเกตผลของสถานการณ์นั้น การสร้างสถานการณ์นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นเป็นจริง เป็นจังแล้ว ยังเป็นเครื่องเร้าให้ผู้เรียนสนใจในสภาพการเรียนการสอน ซึ่งผิดแผกไปจากการสอนปรกติข้อสรุปที่จะ

ได้จากผู้เรียนจะเป็นข้อสรุปซึ่งผู้เรียนคิดได้จากการดูและสังเกตสถานการณ์นั้น ๆ

๗. การสรุปบทเรียนด้วยสื่อการสอน

การสรุปบทเรียนจากการใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอนเป็นกระบวนการซึ่งครูจะต้องเตรียมไว้ล่วงหน้า รวมทั้งหาวิธีที่น่าสนใจด้วย เมื่อครูต้องการจะจบบทเรียนครูจะนำสื่อการสอนนั้นแสดงแก่ผู้เรียน ในการนี้ผู้เรียนจะต้องหาข้อสรุปเนื้อหาในเรื่องที่เรียนมาตั้งแต่แรกจนถึงที่ที่ครูต้องการสรุป ในการนี้ครูจะต้องใช้การสังเกตความสนใจ ความกระตือรือร้นที่มีต่อสื่อการสอน ที่แสดงนอกจากการสังเกตแล้ว ครูควรติดตามผลว่าผู้เรียนรู้และเข้าใจสิ่งที่ปรารถนาหรือไม่ ซึ่งการติดตามผลใช้การซักถามแบบคุยปกติได้

๑๑. ทักษะการวัดและประเมินผล

ทักษะการวัดผล เป็นขบวนการที่จะทำให้ครูทราบว่า การสอนทั้งหมดบรรลุผลหรือไม่เพียงใด ทักษะการวัดผลสามารถทำได้ทุกขั้นตอนการสอนจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการสอน

หลักการวัดและประเมินผล

๑. ครอบคลุมเนื้อหา หรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
๒. สามารถนำวิธีการหลาย ๆ อย่างมาใช้ เป็นต้นว่า การสังเกต กิจกรรมนอกเหนือจากข้อทดสอบ หรือ แบบฝึกหัด

๓. ปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ

๔. มีเกณฑ์ที่แน่นอนในการตัดสิน

วิธีการวัดและประเมินผล

๑. จากการสังเกตความสนใจและการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียน
๒. จากการใช้คำถามประเภทต่าง ๆ
๓. จากข้อทดสอบ และแบบฝึกหัด
๔. จากผลงานของผู้เรียน